This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

FROM THE LIBRARY OF
Professor Karl Heinrich Rau
OF THE UNIVERSITY OF HEIDELBERG
PRESENTED TO THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
BY
Mr. Philo Parsons
OF DETROIT
1871

IIG
88
.P21

ΔΟΚΙΜΙΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΩΝ ΤΥΧΗΡΩΝ (ΤΗΣ ΤΥΧΗΣ) ΕΙΣ ΤΑ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ,

ΚΑΤΑ ΤΕ ΤΟ

ΡΩΜΑΪΚΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΥΠΟ

ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ.

PARSONS LIBRARY
University of
MICHIGAN

« Πάντα δοκιμάζετε· τὸ καλὸν κατέχετε. »
Παύλου τοῦ Ἀπος. πρὸς Θεσσαλονικεῖς
Ἐπις. Α. Κεφ. Ε. ἐδ. 21.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Κ. ΡΑΛΛΗ.

1839.

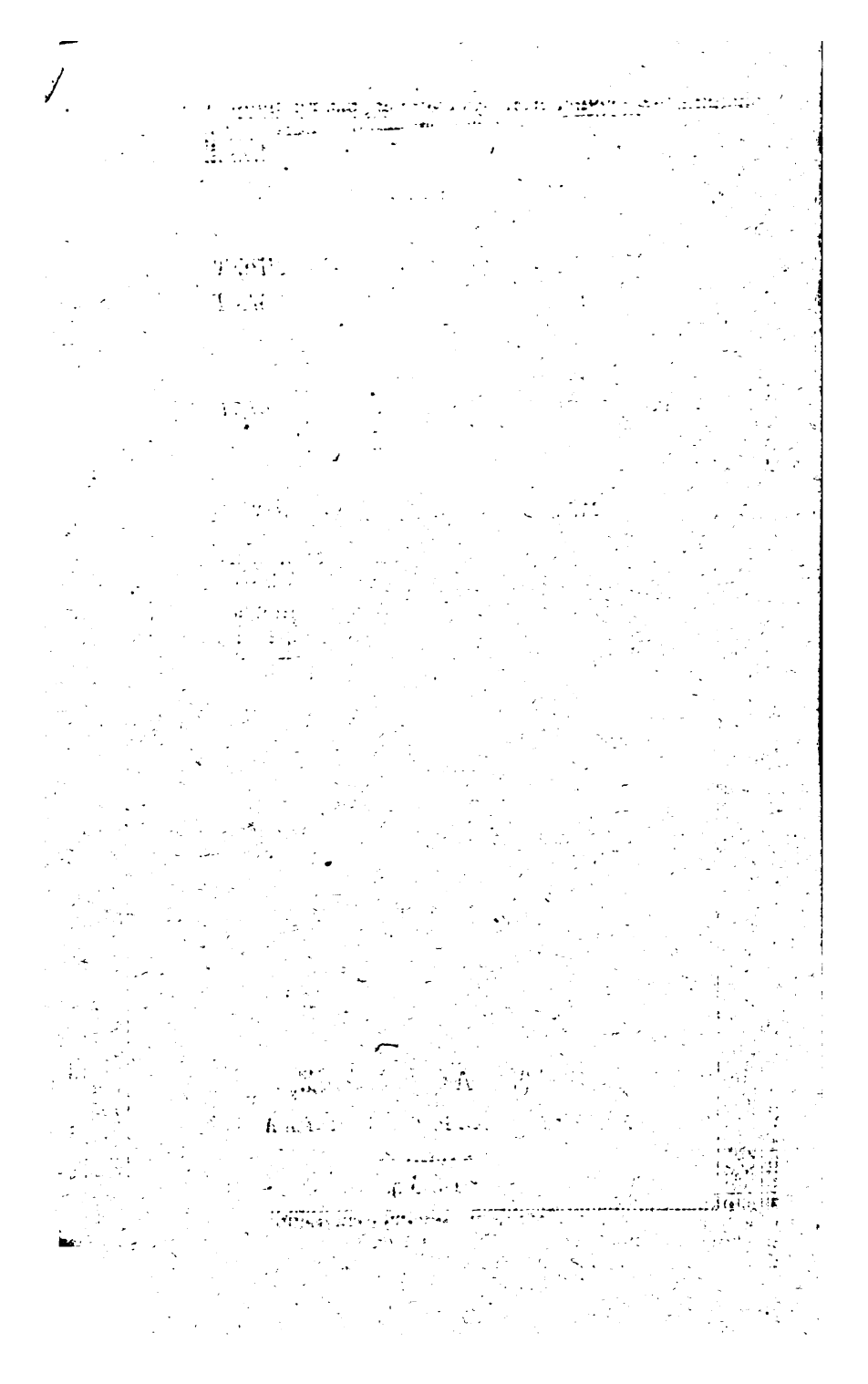

DE CASUS

IN CONTRACTIBUS PACTIS QUE EFFECTU IN JURE ROMANO ATQUE BYZANTINO

DISSERTATIO

QUAM

CONSENTIENTE ILLUSTRISSIMO JURISCONSULTORUM ORDINE IN ACADEMIA

RUPERTO—CAROLA

PRO SUMMIS IN UTROQUE JURE HONORIBUS CAPESSENDIS

SCRIPSIT

PETRUS PAPARRIGOPULOS.

« Πάντα δοκιμάζετε· τὸ καλὸν κατέχετε. »
Παύλου τοῦ Ἀπος. πρὸς Θεσσαλονικεῖς
Ἐπις. Α. Κεφ. Ε. ἐδ. 21.

ATHENIS,
TYPIS C. RHALLIS.
MDCCCXXXIX.

Coll 5-15-28 BF

ΤΩΙ

ΣΕΒΑΣΤΩΙ ΚΑΙ ΦΙΛΤΑΤΩΙ ΜΟΙ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΩΙ Δ. ΣΧΙΝΑ

ΤΟ ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΤΟΥΤΟ

ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Τὸ δοκίμιον τοῦτο ἐγράφη ἀμέσως μετὰ τὰς ἐνώπιον τῆς ἐν Ἐϊδελβέργῃ νομικῆς σχολῆς ἐξετάσεις μου καὶ πρὸς συμπλήρωσιν αὐτῶν. Ἡ σχολὴ ἐκείνη μὲ ἐπέτρεψε νὰ τὸ γράψω Ἑλληνιστὶ διὰ νὰ καταστα θῇ εὐχρηστότερον εἰς τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένους ὁμογενεῖς. Πραγματευόμενος δὲ τὸ ζήτημα εἰς τὴν πάτριον γλῶσσαν, ἐνόμισα χρέος μου νὰ δώσω τὴν λύσιν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὸ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύον βυζαντινὸν δίκαιον, εὔελπις, ὅτι τὸ ἔργον θέλει ἀποκτήσει τοιουτοτρόπως ὁπωσοῦν περισσότερον διάφορον. Ἀλλὰ ζῶν μακρὰν τῆς Ἑλλάδος καὶ διδαχθεὶς τὴν ἐπιστήμην εἰς ξένην γλῶσσαν, ἦτο ἀδύνατον νὰ ἡξεύρω τοὺς διὰ τὰ διάφορα τῆς ἐπιστήμης ἀντικείμενα ἐν μέρει μὲν ἀνευρεθέντας ἐν μέρει δὲ καὶ δημιουργηθέντας τεχνικοὺς ὅρους· τούτου ἕνεκα ἠναγκάσθην νὰ ἀναζητήσω τοὺς εἰς τὸ βυζαντινὸν δίκαιον εὑρισκομένους, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ ἀποφύγω τὸν ὄχι σπανίως ἀτυχῆ πρὸς κατασκευὴν λέξεων ἀγῶνα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐλπίζων, ὅτι τινὲς ἐκ τῶν ὅρων τούτων δὲν θέλουσιν ἴσως φανῆ ἐντελῶς ἀνάξιοι παραδοχῆς. Περὶ δὲ τὴν ἐργασίαν ταύτην μ' ἐβοήθησεν ἰδίως ἡ ἀκριβὴς τῶν πηγῶν τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου γνῶσις τοῦ ἀξιοτίμου φίλου μου Ἐδουάρδου Ζαχαρίαι.

Χρεωστῶ πρὸς τούτοις νὰ προσθέσω σύντομον ἐξήγησιν περὶ τῶν παραθέσεων τῶν πηγῶν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου. Συνήθως εἰς τὴν Γερμανίαν αἱ πηγαὶ αὗται παρατίθενται

προτιθεμένων τῶν τεμαχίων (Lex, ὡς τὰ ὀνομάζουσι πολλοὶ, ἀδίκως βέβαια) ἐξ ὧν συνίσταται τὸ Corpus juris, ἑπομένου ἀμέσως τοῦ θέματος τοῦ τεμαχίου καὶ ἐν τέλει τοῦ βιβλίου καὶ τίτλου, ἐν οἷς τὸ τεμάχιον εὑρίσκεται. Ἀλλ' ὁ τῆς παραθέσεως οὗτος τρόπος, ἐναντίος τοῦ παραδεδεγμένου ὡς πρὸς τοὺς κλασσικοὺς τῆς ἀρχαιότητος συγγραφεῖς, δὲν εἶναι βεβαίως εὔλογος, καθ' ὅτι ὁ ἀναζητῶν τὰς παραθέσεις ἀπαντᾶ κατὰ πρῶτον τὸν ἀριθμὸν τοῦ τεμαχίου, ἀριθμὸν ἄχρηστον εἰς αὐτὸν, μὴ γνωρίζοντα εἰσέτι τὸν τοῦ βιβλίου καὶ τίτλου, ἔνθα τὸ τεμάχιον κεῖται. Ἐκτὸς τούτου, ἐπειδὴ μετὰ τὸ τεμάχιον ἔρχεται ὁ τοῦ θέματος ἀριθμὸς, προκύπτει τὸ ἄτοπον, ὅτι ὁ ἀναζητῶν τοὺς παρατεθειμένους νόμους ὀφείλει νὰ ἀρχήσῃ ἀπὸ τὸ τέλος τῆς παραθέσεως, νὰ μεταβῇ μετὰ ταῦτα εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τελευταῖον εἰς τὸ μέσον ταύτης. Γράφων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ χάριν τῶν Ἑλλήνων ἰδίως, ἐνόμισα ὅτι δύναμαι καὶ ὀφείλω νὰ παρατρέξω τὴν μέθοδον ταύτην, ἥτις εἰς τὴν Γερμανίαν ἄλλον λόγον ὑπὲρ ἑαυτῆς δὲν ἔχει εἰμὴ τὴν παρ' ἡμῖν ἔτι μὴ ὑπάρχουσαν συνήθειαν, καὶ νὰ ἀκολουθήσω τὸ ἦθος τῆς τῶν κλασσικῶν συγγραφέων παραθέσεως, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ μεγαλητέρου (τοῦ βιβλίου) καὶ τελευτῶν εἰς τὸ μικρότερον (τὸ θέμα).

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ μηχανισμοῦ τῶν παραθέσεων· καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ πραγματικὸν μέρος, ἐλπίζω ὅτι οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπιστήμονες, ἂν εὕρωσι τὰς γνώμας μου ἐσφαλμένας, θέλουν εὐαρεστηθῆ νὰ μὲ διακοινώσωσι τοῦτο, ἐκθέτοντες καὶ τοὺς λόγους των.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 1 Ἰουνίου 1839.

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΩΝ ΤΥΧΗΡΩΝ (ΤΗΣ ΤΥΧΗΣ) ΕΙΣ ΤΑ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΑ.

§. 1.

Εἰσαγωγή.

ΜΕΤΑΞΥ τῶν πολλῶν ὅσα ἀμφισβητοῦνται ἔτι εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν Δίκαιον, πρέπει νὰ καταταχθῇ καὶ τὸ ζήτημα, ποίας συνεπείας ἐπιφέρουν τὰ τυχηρὰ εἰς τὰ συναλλάγματα; (1) Τὸ ζήτημα τοῦτο ἔρχομαι νὰ ἐξετάσω εἰς τὴν παροῦσαν πραγματείαν, καὶ κατὰ τὸ Ῥωμαϊκὸν Δίκαιον τὸ ἐπικρατοῦν σήμερον εἰς τὴν Γερμανίαν ὡς κοινὸν δίκαιον, (jus commune), καὶ κατὰ τὸ Βυζαντινὸν τὸ ἰσχύον ἔτι ἐν τῇ Ἑλλάδι. Καὶ ἀνερευνῶν τὰς διατάξεις τοῦ Βυζαντινοῦ Δικαίου, θέλω μὲν ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν μου τὸν Ἀρμενόπουλον, ὅστις εἶναι, κατὰ τὸ ἄρθρον 1 τοῦ ἀπὸ 23 Φεβρ. (7 Μαΐου) 1835 Βασιλικοῦ Διατάγματος, ὁ προσωρινὸς παρ' ἡμῖν πολιτικὸς κώδηξ, ἀλλ' ἐπειδὴ περιέχει κατ' ἐπιτομὴν τὸ Βυζαντικὸν Δίκαιον τῆς ἐποχῆς του, χρεία, ὅπου σιωπᾷ, νὰ ἀναπληρωθῇ ἐκ τῶν πηγῶν του, καὶ τούτου ἕνεκα ἀνέτρεξα εἰς τὰ Βασιλικὰ καὶ τὸν Πρόχειρον νόμον.

---

(1) Διὰ τῆς λέξεως συναλλάγματα, ἐννοῶ τὰ παρὰ τῶν Γερμανῶν λεγόμενα Vertræge, ἐπομένως καὶ τὰ συναλλάγματα ἰδίως (contractus) καὶ τὰ σύμφωνα (pacta).

§ 2.

Περὶ τῆς λέξεως «τυχηρά.»

Πρὸ πάντων πρέπει νὰ δώσωμεν τὸν ὁρισμὸν τῆς λέξεως *τυχηρὰ* κατὰ τὸ Ῥωμαϊκὸν Δίκαιον, ἐπειδὴ ὁ ὁρισμὸς αὐτῆς κατὰ τὸ φυσικὸν δίκαιον δὲν εἶναι τοῦ προκειμένου (2). Ὁ Ῥωμαῖος νομοδιδάσκαλος Γάϊος ἀποκαλεῖ τὰ τυχηρὰ vim majorem, quam Græci Θεοῦ βίαν (3) appellant (4), ἤτοι ἀνωτέραν δύναμιν, τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες ὀνομάζουν Θεοῦ βίαν· καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν (5) ὁ αὐτὸς νομοδιδάσκαλος χαρακτηρίζει τὰ τυχηρὰ casum majorem, cui humana infirmitas resistere non potest, ὅ ἐστι ἀνωτέραν περίπτωσιν, εἰς ἣν ἡ ἀσθενὴς τοῦ ἀνθρώπου φύσις ἀδυνατεῖ ν' ἀντισταθῇ. Τὸ Ῥωμαϊκὸν λοιπὸν Δίκαιον ὀνομάζει τυχηρὰ πάντα τὰ ἀπὸ τῆς θελήσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀνεξάρτητα, καὶ ἐπομένως πᾶν ὅ,τι ἡ ἀνθρώπινος δύναμις δὲν ἐμπορεῖ νὰ προϊδῇ καὶ νὰ ἐμποδίσῃ (6).

---

(2) Καὶ πόσον δύσκολος εἶναι ὁ τοιοῦτος ὁρισμός! Ἰδὲ καὶ ὅσα περὶ τῆς καλουμένης τύχης λέγει ὁ Rotteck εἰς τὴν γενικὴν ἱστορίαν Τομ. I. §. 9.

(3) Πιθανώτατον αἱ δύω αὗται λέξεις Θεοῦ βία, τῶν ὁποίων ἡ ἔννοια δὲν εἶναι πολλὰ σαφὴς, νὰ ἦναι παραφθορὰ τῆς λέξεως θεομηνία, ἥτις ἀπαντᾶται καὶ εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς νόμους. Πρόχειρ. νόμος Τίτλ. 17 Κεφ. 19. Ἀρμενόπουλος Βιβλ. 3. Τιτλ. 8. Κεφ. 7, χωρία, τὰ ὁποῖα εἶναι μετάφρασις τοῦ προκειμένου διγέστου.

(4) Βιβλ. 19. Τιτλ. 2. δίγεστον 25 θέμα 6. Βασιλικῶν XX. 1. 25, ἔκδοσις Φαβρότου, Τομ. II. Σελ. 427.

(5) Βιβλ. 44. Τιτλ. 7 δίγεστον 1. θέμα 4. Ἰδὲ προσέτι καὶ Βιβλ. 39. Τιτλ. 2. διγ. 24 θέμα 4.

(6) Τὸν ὁρισμὸν τοῦτον ἀποδέχονται καὶ ὅλοι οἱ συγγραφεῖς, οἷον, Muchlenbruch, Doctrina Pandectarum Τομ. I. §. 83. Thibaut, Pandectenrecht Τομ. I. §. 161. Σημ. m. Mackeldey — § 344.

§ 3.

Περὶ τῶν ἐκφράσεων « *εἰς ἐμὲ ὁ κίνδυνος ὁρᾷ* » *καὶ* « *ἀπόλλυταί μοι τὸ πρᾶγμα.* »

Εἰς τὸ κείμενον τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου ἀπαντῶνται καὶ αἱ ἐκφράσεις periculo meo res est, δηλαδὴ, ὡς λέγει ὁ Πρόχειρος νόμος (7), εἰς ἐμὲ ὁ κίνδυνος ὁρᾷ, καὶ res mihi perit, δηλαδὴ ἀπόλλυταί μοι τὸ πρᾶγμα· περὶ τῶν ὁποίων εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν ὀλίγα τινα. Ἡ λέξις, κίνδυνος, (periculum), σημαίνει, κατὰ τοὺς συγγράψαντας περὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου, τὴν κατὰ τύχην προξενουμένην ζημίαν (damnum) (8), ὅθεν ἔπεται ὅτι καὶ ἡ τοῦ Προχείρου ἔκφρασις· εἰς ἐμὲ ὁ κίνδυνος ὁρᾷ, ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ « εἰς ἐμὲ ἐπίκειται ἡ ἐκ τῆς τύχης προξενουμένη ζημία »· τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει καὶ ἡ ἑτέρα ἔκφρασις. Ἀλλ' αἱ ἑρμηνεῖαι αὗται, ὡς πολλὰ γενικαὶ, δὲν εἶναι ἀκριβεῖς (9), καὶ ἐντεῦθεν συμβαίνει, ὅτι οἱ περὶ τῆς ὕλης ταύτης συγγράψαντες μεταχειρίζονται τὴν αὐτὴν ἔκφρασιν εἰς ἀντιθέτους πολλάκις περιπτώσεις,

---

(7) Τιτλ. 14. Κεφ. 3.

(8) Mackeldey § 341.

(9) Π. Κ. Εἶμαι κύριος ἁρμαρίου, τὸ ὁποῖον δίδω ὡς ἐνέχυρον εἰς τὸν Πέτρον· τὸ ἁρμάριον καίεται, ὁ Πέτρος στερεῖται τὸ δικαίωμα τοῦ ἐνεχύρου, καὶ ἐπομένως ὑποφέρει τὴν κατὰ τύχην προξενηθεῖσαν ζημίαν, στεροῦμαι δὲ καὶ ἐγὼ τὴν κυριότητα τοῦ πράγματος, ὑπομείνας ἐπίσης τὴν κατὰ τύχην προξενηθεῖσαν ζημίαν. Κατὰ τὸν ὁρισμὸν, ἔπρεπε νὰ εἴπωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ἀμφότεροι ὑποφέρομεν τὴν ζημίαν, καὶ μολοντοῦτο οἱ Νόμοι (Βιβλ. 4. Τιτλ. 24 διαταξ. 9 καὶ Βασιλ. XXV. 1. 51. ἔκδοσις Φαβρ. Τομ. II. Σελ 16.) λέγουν, ὅτι εἰς ἐμὲ μόνον ὁρᾷ ὁ κίνδυνος. Τοῦτο ἀρκεῖ νομίζω πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ ἐξήγησις δὲν εἶναι ὀρθὴ· ὀρθὴν τῆς λέξεως periculum ἐξήγησιν εὑρίσκει τις καὶ εἰς τοῦ Hasse τὸ σύγγραμμα περὶ Ῥαθυμίας (culpa) § 77 καὶ 78.

ὅπερ ἐπιφέρει εἰς τοὺς ἀναγνώστας, καὶ μάλιστα τοὺς ἀπείρους τῶν πηγῶν σπουδαστὰς, σύγχυσιν καὶ ἀπορίαν. Τὸ ἄτοπον τοῦτο παρετήρησε καὶ ἔψεξε κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὁ καθηγητὴς Waechter (10) ὅστις ἔδωκε τὴν ὀρθὴν καὶ ἀκριβῆ σημασίαν τῶν εἰρημένων ἐκφράσεων (11). Κατὰ τὸν καθηγητὴν τοῦτον, τὸ periculo meo res est καὶ res mihi perit, σημαίνει, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀπὸ τῶν συναλλαγμάτων γεννωμένας σχέσεις, ὅτι ἀφανισθέντος ἐκ τύχης τοῦ ἀντικειμένου τοῦ συναλλάγματος, ἢ εἶμαι ὑπόχρεως νὰ δώσω ὁ,τι ὑπεσχέθην ἀντ' αὐτοῦ, ἢ δὲν ἔχω δικαίωμα ν' ἀπαιτήσω ἀπὸ τὸν ἕτερον τὸ παρ' αὐτοῦ ὑποσχεθέν. Τὴν διὰ νόμων καὶ παραδειγμάτων ὑποστήριξιν καὶ διασάφησιν τῆς σημασίας ταύτης, εὑρισκομένης εἰς τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν περιοδικὸν σύγγραμμα, παρατρέχω, καθότι ἄλλος εἶναι τῆς παρούσης πραγματείας ὁ κύριος σκοπός· κάμνω μόνον τὴν παρατήρησιν, ὅτι αἱ δύω μνημονευθεῖσαι ἐκφράσεις ἀπαντῶνται, καθ' ὅσον μὲ εἶναι γνωστὸν, εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου, ὅπου πρόκειται περὶ ἐπὶ δόσει συνισταμένων ἐνοχῶν.

§ 4.

Κύριον ἀντικείμενον τῆς παρούσης διατριβῆς.

Μεταβαίνω εἰς τὸ κύριον ἀντικείμενον τοῦ δοκιμίου τούτου. Ποῖον ἀποβλέπει ὁ κίνδυνος εἰς τὰς ἀπὸ τῶν συναλλαγμάτων σχέσεις (12);

---

(10) Εἰς τὸ περιοδικὸν σύγγραμμα, τὸ ἐπιγραφόμενον Archiv für die civilistische Praxis Τομ. 16. Τετραδ. 1. Σελ 99 καὶ ἑξῆς.

(11) Εἰς τὸ αὐτὸ περιοδικὸν σύγγραμμα XV. 1. Σελ. 102 καὶ ἑξῆς.

(12) Παρατηρητέον ὅτι ὡς πρὸς τὰς ἀφορώσας τὴν χορήγησιν γένους τι-

Εἴπαμεν ἤδη τί πρέπει νὰ ἐννοῶμεν ὑπὸ τὸ γενικὸν τοῦτο ζήτημα· ἐφεξῆς θέλομεν περιορισθῆ εἰς τὸ νὰ ἀποδείξωμεν·

ά. Ὅτι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ ἀρχὴ (principe) ἐφαρμοστέα εἰς ἅπαντα τὰ συναλλάγματα (ὅσα δὲν περιέχουσιν εἰδικόν τινα χαρακτῆρα) καὶ,

β'. Ὅτι τοιαύτη ἀρχὴ ὑπάρχει τῳόντι εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν Δίκαιον.

§ 5.

Ἀνάπτυξις τοῦ ὑπὸ στοιχ. ά. τεθέντος ἰσχυρισμοῦ.

Τὰ ἀπὸ τῶν συναλλαγμάτων γεννώμενα προσωπικὰ δίκαια (13) εἶναι τόσον πολυειδῆ, ὅσον εἶναι πολύτροπος καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἡ θέλησις (14). Ἠμπορεῖ ἄρα νὰ ὑπάρξῃ δίκαιον, χωρὶς τινος ἀρχῆς ἐφαρμοστέας εἰς πάντα τῶν συναλ-

---

νοις ἐνοχὰς (obligationes generis), ὡς πρὸς τὰς ὑπὸ αἵρεσιν (subconditione) τὰς ἑτερογενεῖς (obligationes alternativas) καὶ τὰς ὑπὸ γεῦσιν (ad gustum), ἅπαντες οἱ συγγραφεῖς ὁμογνωμονοῦσιν.

Ἡ ἀμφισβήτησις ἀφορᾷ μόνον τὰς ἄνευ αἱρέσεως καὶ τὰς εἴδος τι (species) ἀποβλεπούσας ἐνοχὰς, ἀδιαφόρως ἂν τὸ εἶδος ἦναι πρᾶγμα (res εἰς τὴν στενὴν σημασίαν) ἢ πρᾶξις· καὶ σημειωτέον, ὅτι μόνον περὶ τῶν ἐνοχῶν τούτων γίνεται λόγος ἐν τῷ παρόντι.

(13) Jura in personam, ad rem (persequendam) Thibaut Pandect. Τομ. 1. Σελ. 81. 82. 83.

(14) Αὕτη εἶναι ἡ κυρία καὶ οὐσιώδης διαφορὰ μεταξὺ τῶν πραγματικῶν, ἀπολύτων (in rem) καὶ τῶν προσωπικῶν (in personam) δικαίων· δὲν ὁμιλῶ περὶ τῶν συνεπειῶν αὐτῶν, διότι ἄλλη πάλιν αὐτῶν ἡ διαφορά· ὅτι ἡ διαφορὰ ἐκείνη εἶναι ἀναγκαία, τοῦτο προκύπτει ἀρκούντως ἀπὸ τὴν προσπάθειαν τὴν ὁποίαν τὸ Ῥωμ. Δίκαιον καταβάλλει πρὸς ἀπόλυτον ἐξασφάλισιν καὶ ὑπεράσπισιν τοῦ κτηθέντος δικαίου (juris quaesiti), ἅμα δὲ καὶ τῆς θελήσεως τοῦ ἐλευθέρου πολίτου. Ποτὲ δὲν ἐφημόσθησαν τόσον εὐστόχως δύο ἐκ πρώτης ὄψεως τόσον ἀντίθετοι ἀρχαί· ἀλλ' ἡ περὶ τούτου ἀνάλυσις δὲν ἀνήκει ἐνταῦθα.

λαγμάτων τὰ εἴδη, τὰ ἀναρίθμητα καὶ ἀπροσδιόριστα, τὰ ἐξαρτώμενα ἀπὸ τὰς ἐπικρατούσας ἄλλοτε ἄλλας ἰδέας, ἀπὸ τὴν μόρφωσιν ἑκάστου Ἔθνους, καὶ τὴν ἰδιαιτέραν ἑκάστου ἀτόμου διάθεσιν; Εἰς πᾶν δίκαιον τοιαύτη ἀρχὴ εἶναι ἀναγκαία, διότι ἄλλως ἔπρεπε κατὰ πᾶσαν ἡμέραν, γεννῶσαν νέα συναλλαγμάτων εἴδη, νὰ ἐκδίδωνται νέοι δὶ αὐτὰ νόμοι, ὅπερ ἀδύνατον.

Τὸ ἀδύνατον τοῦτο ἀναγνωρίζει καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν Δίκαιον. Ὁ Νομοδιδάσκαλος Ἰουλιανὸς εἰς τὸ 59 βιβλίον τῶν Πανδεκτῶν του (15) λέγει· Neque leges, neque senatusconsulta ita scribi possunt, ut omnes casus, qui quandoque inciderint, comprehendantur κτλ. δηλαδὴ οὔτε νόμοι οὔτε δόγματα συγκλήτου δύνανται οὕτω γράφεσθαι, ὥστε τὰ ὅτε δήποτε συμβησόμενα θέματα περιέχεσθαι κτλ. (15α) καὶ πάλιν εἰς τὸ 15 βιβλίον τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος (16) non possunt omnes articuli singillatim aut legibus, aut senatusconsultis comprehendi, sed cum in aliqua causa sententia eorum manifesta est, is, qui jurisdictioni praeest, ad similia procedere, atque ita jus dicere debet. δηλ. ἐκ τῶν ὁμοίων τέμνεσθαι δεῖ τὰ περὶ ὧν οὐ κεῖται νόμος (16α).

Ματαίως βέβαια ἠθέλαμεν ζητήσει τὴν ἀρχὴν ταύτην εἰς τὸ Ῥωμ. Δίκαιον ὡς γενικὸν κανόνα ῥητῶς ἐκπεφρασμένην. Τὸ Ῥωμ. Δίκαιον διαφέρει κατὰ τοῦτο ἀπὸ τὰ νεώτερα, ὅτι ἐμορφώθη κατ' ὀλίγον, τροποποιούμενον, κατὰ τὰς μεταβολὰς,

(15) Βιβλ. 1. Τιτλ. 3. διγ. 10.

(15α) Βασιλικῶν ΙΙ. 1. 20. Ἐκδοσις Φαβρότου Τομ. 1. Σελ. 30.

(16) Δίγεστον 12. αὐτόθι.

(16α) Βασιλικ. ΙΙ. 1. 23. Ἐκδ. Φαβρ. Τομ. 1. Σ. 30.

ὅσας ἐπέφερεν ὁ χρόνος εἰς τὰς ἰδέας, τὰ ἤθη, τὰς ἀνάγκας τοῦ Ἔθνους. Καὶ ἡ ἀνάπτυξίς του ἔγινεν ἐντὸς τοῦ καθημερινοῦ βίου τοῦ Ἔθνους, καὶ ὄχι ἐντὸς τῶν Βουλευτηρίων, ἢ τῶν σπουδαστηρίων τοῦ Νομοθέτου. Ἤθελεν εἶσθαι ἀτελέστατον ἂν περιωρίζετο εἰς μόνας τὰς διατάξεις, ὅσας διέγραψαν οἱ Νομοθέται. Ἀλλ' αἱ διατάξεις αὗται, ὑποβληθεῖσαι εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν ἄλλων εὐφυεστάτων ἀνδρῶν, ἔλαβον ἐν διαστήματι μιᾶς καὶ ἡμίσεως ἑκατονταετηρίδος τὴν τελειότητα ἐκείνην, ἥτις κατέστησε τὸ Ῥωμ. Δίκαιον ἡγεμονεῦον καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην, καὶ διέσπειρε τὰς ἀρχάς του εἰς ὅλα σχεδὸν τοῦ κόσμου τὰ μέρη.

Οἱ Ῥωμαῖοι ὅμως νομοδιδάσκαλοι δὲν κατεγίνοντο εἰς ὁρισμούς, καὶ εἰς γενικῶν κανόνων ἀποφάσεις· ὅλη αὐτῶν ἡ προσπάθεια καὶ ὅλος ὁ ζῆλος ἔτεινεν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν γενικῶν κανόνων εἰς τὰς ἰδιαιτέρας περιπτώσεις, καὶ ἰδοὺ ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν εἰς τὸ Corpus juris βλέπομεν τόσον ὀλίγους κανόνας ἀφ' ἑνὸς, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν διήγησιν ἀναριθμήτων περιστάσεων μὲ τὰς ἀποκρισεις (responsa) καὶ μὲ τὰς ἀποφάσεις (decisiones) τῶν νομοδιδασκάλων. Οὕτω λοιπὸν συνέβη καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος. Γενικὸς μὲν κανὼν δὲν ὑπάρχει, εὑρίσκομεν ὅμως εὐκρινεςάτην ἐφαρμογὴν τοῦ κανόνος εἰς τὰ διάφορα τῶν συναλλαγμάτων εἴδη, καὶ τὸ χρέος ἑκάστου εἶναι, ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς νὰ ἐξαγάγῃ τὴν ἀρχὴν ὡς ἀναγκαῖον ὁδηγόν.

§ 6.

Ἀνάπτυξις τοῦ ὑπὸ στοιχ. β'. τεθέντος ἰσχυρισμοῦ· διάφοροι γνῶμαι.

Τίς δὲ ἡ ἀρχὴ αὕτη; διαφωνοῦσι περὶ αὐτῆς ὅλοι σχεδὸν

οἱ συγγράψαντες περὶ τοῦ Ῥωμ. Δικαίου. Οἱ ἀρχαιότεροι μάλιστα, χωρὶς νὰ παραδέχωνται ἀρχὴν μίαν ὡς πρὸς ὅλα τὰ συναλλάγματα, θέτουν κατὰ τὰ διάφορα εἴδη αὐτῶν διαφόρους κανόνας, Π. Χ. « Τὰ τυχηρὰ ὁ δεσπότης ἐπιγινώσκει » (casum sentit dominus), καὶ « τὸ ὀφειλόμενον εἶδος κατὰ τύχην ἀφανισθὲν στερεῖται ὁ εἰς ὃν ὀφείλεται » (species debita casu perit cui debetur). Εἷς τινα δὲ συναλλάγματα δίδουν τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος ἁπλῶς χωρὶς νὰ τὴν δικαιολογοῦν διά τινος ἀρχῆς (17). Εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη ἐπιφέρει δυσκολίας, καὶ πολλάκις σύγχυσιν, διότι Π. Χ. ἐκ τῶν δύω προαναφερθέντων κανόνων ὁ μὲν πρῶτος, ἂν καὶ καθ' ἑαυτὸν ὀρθὸς, δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς οὐδὲν συνάλλαγμα, ὁ δὲ δεύτερος ἰσχύει μόνον ὡς πρὸς τὰ συναλλάγματα, τὰ ἀφορῶντα εἶδος τι καὶ ἐπομένως δὲν εἰμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀρχὴ γενικὴ δι' ὅλα.

Εἶπον, ὅτι ὁ πρῶτος ἐκ τῶν κανόνων τούτων, δὲν εἶναι ἐφαρμοζέος εἰς τὰ συναλλάγματα· τοῦτο γίνεται δῆλον ἀπὸ αὐτὰς τὰς λέξεις « τὰ τυχηρὰ *ὁ δεσπότης* ἐπιγινώσκει » καὶ τῳόντι, ἂν ὁ δεσπότης τοῦ *πράγματος*, καθ' ἑαυτὸν θεωρούμενος, δὲν ἔχῃ σχέσιν μὲ πρόσωπον ἀλλὰ μὲ πρᾶγμα, τί κοινὸν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ συναλλαττομένου, ὅς τις ἀπέκτησε δίκαιον κατὰ *προσώπου*; Ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀνεφαρμόστου τοῦ κανόνος τούτου, ἀποδειχθέντος ἀρκούντως παρ' ἄλλων (18), δὲν ἐκτείνομαι περισσότερον· ὅτι δὲ ὁ δεύτερος

(17) Π. Χ. Ὁ Hœpfner ἐν τῷ Commentar. zu den Heineccischen Institutionen § 761.

(18) Ἰδὶ Wæchter εἰς τὸ Archiv fürcivilist. Praxis Τομ. 15. Τετρ. 1. Σελ. 117—138. Ἀπὸ τὰς πολλὰς περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ

δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς γενικὴ ἀρχὴ, τοῦτο ἐξάγεται ἐξ αὐτοῦ τούτου, ὅτι ὁ κανὼν λαλεῖ μόνον περὶ ἀναντικαταστάτου πράγματος (res non fungibilis), ἐν ᾧ γνωστὸν εἶναι πόσον σημαντικὴν θέσιν κατέχουν εἰς τὰ συναλλάγματα τὰ ἀντικαταστατὰ πράγματα (res fungibilis).

§ 7.

Συνέχεια· γνῶμαι τοῦ Thibaut, Mühlenbruch, Guyet, *καὶ* Rosshirt.

Ἄλλοι νεώτεροι συγγραφεῖς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι καὶ ἄνδρες γηράσαντες εἰς τὸν ὑπὲρ ἀληθείας καὶ δικαίου εὐκλεῆ ἀγῶνα, ἀποῤῥίπτουσιν ὁλοτελῶς τὴν γνώμην, τὴν ὁποίαν

κανόνος τούτου ἤθελεν ἐπιφέρει τὰ μέγιστα ἀτοπήματα, ἀρκοῦμαι νὰ ἀναφέρω μίαν. Γνωστὸν εἶναι, ὅτι ὅταν, μὴ χρεωστῶν, δώσῃ τις κατὰ δικαίαν πλάνην (ex errore excusabili), ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτήσῃ τὸ δοθὲν διὰ τῆς τοῦ κατὰ πλάνην καταβληθέντος χρέους αἰτήσεως· ἐν τούτοις ὅμως ὁ χαμβάνων γίνεται *δεσπότης* τοῦ ληφθέντος. Ἀλλ' ὑποθετέον, ὅτι τὸ ληφθὲν ἔπαυσε πρᾶγμα ἀναντικατάστατον καὶ κατὰ τύχην ἀφανίζεται (casu desinit existere in rerum natura). Ποῖον ἀφορᾷ ἐνταῦθα ὁ κίνδυνος; Κατὰ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος κανόνα, ἔπρεπε νὰ ἀπαντήσωμεν, ὅτι ἀφορᾷ τὸν λαβόντα, διότι αὐτὸς κατέστη δεσπότης τοῦ πράγματος, τοῖς δὲ τυχηροῖς ὁ δεσπότης ὑπόκειται, ἆρα καὶ ἀφανισθέντος τοῦ πράγματος, ἐμπορεῖ ὁ λαβὼν νὰ ὑποχρεωθῇ διὰ τῆς αἰτήσεως τοῦ κατὰ πλάνην καταβληθέντος χρέους πρὸς πληρωμὴν τουλάχιστον τῆς τιμῆς τοῦ ληφθέντος· καὶ μολονοτοῦτο αἱ πηγαὶ τῆς νομοθεσίας περιέχουν ἀντίθετον ἐντελῶς ἀπόφασιν, δηλαδὴ ὅτι ὁ λαβὼν δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἐναχθῇ· τὴν ἀπόφασιν ταύτην εὑρίσκομεν εἰς τοῦ Ἰουλιανοῦ τὸ 10 Βιβλίον τῶν Πανδεκτῶν. Cum is, qui Pamphilum aut Stichum debet, simul utrumque solverit, si postea, quam utrumque solverit, aut uterque, aut alter ex his desierit in rerum natura esse, nihil repetet; id enim remanebit in soluto, quod superest, Βίβλ. 12. Τίτλ. 6. Διγ. 32. πρεσίμιον.

προτίθεμαι νὰ ὑποστηρίξω μὲ πλήρη πεποίθησιν τῆς ὀρθότητός της, καὶ τὴν ἀπορρίπτουσι χωρὶς νὰ θέσωσιν οὐδεμίαν ἀρχὴν κανονίζουσαν τὰς τῶν τυχηρῶν συνεπείας εἰς ὅλα τῶν συναλλαγμάτων τὰ εἴδη. Καί τινες μὲν φρονοῦντες (19), ὅτι εἰς τὰς ἐπὶ δόσει ἐνοχὰς, ὁ ἐκ τύχης κωλυθεὶς εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεώς του, δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσῃ τὸ ἀντὶ τοῦ ὑποσχεθέντος χρεωστούμενον, παραδέχονται ὡς κανόνα μὲν τὴν γνώμην ταύτην, ὡς ἐξαιρέσεις δὲ τὰς ἐναντίας αὐτῆς ἀποφάσεις τῶν Ῥωμαϊκῶν νόμων ὡς πρὸς τὸ συνάλλαγμα τῆς πράσεως καὶ ἀγορασίας (contractus emtionis, venditionis). Οἱ αὐτοὶ συγγραφεῖς διακρίνουσιν εἰς τὰς ἐπὶ ποιήσει ἐνοχὰς (20) τὴν πληρωθεῖσαν ἤδη ἀπὸ τὴν μόνον ὑποσχεθεῖσαν ἀντιμισθίαν, φρονοῦντες, ὅτι κατὰ μὲν τὴν πρώτην περίστασιν, ὁ δεχθεὶς τὴν ἀντιμισθίαν δὲν εἶναι ὑπόχρεως νὰ τὴν ἀποδώσῃ, ὅπου δήποτε καὶ ἂν συνέβησαν τὰ κωλύσαντα τὴν ὑποσχεθεῖσαν πρᾶξιν τυχηρά· εἰς δὲ τὴν δευτέραν περίστασιν (21) διακρίνουσι πάλιν τὰ τυχηρὰ τὰ συμβάντα εἰς τὸν ὑποσχεθέντα τὴν ποίησιν, ἀπὸ τὰ συμβάντα εἰς τὸν αἰτήσαντα τὴν ποίησιν, ἀποφαινόμενοι, ὅτι εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν, ὁ ὑποσχεθεὶς τὴν ποίησιν δὲν δύναται, εἰς δὲ τὴν δευτέραν δύναται ν' ἀπαιτήσῃ τὴν ἀντιμισθίαν.

---

(19) Π. Χ. Thibaut Pandecten Τομ. Β. Σελ. 31. 32. 33.

(20) Thibaut αὐτόθι.

(21) Ἄλλοι, ἀπορρίπτοντες τὴν πρώτην ταύτην διάκρισιν μεταξὺ ὑποσχεθείσης καὶ δοθείσης ἀντιμισθίας, ὡς ὁ G. I. Guyet εἰς τὰς χειρογράφους διασαφήσεις τοῦ Wening Ingenheim § 30, 31 Τόμου 4. νομίζουν ὅτι, καίτοι δοθείσης τῆς ἀντιμισθίας, ὁ δόσας ἐμπορεῖ πάντοτε νὰ τὴν ἀπαιτήσῃ, ὁσάκις ὁ λαβὼν αὐτὴν ἀδυνατεῖ ἐκ τύχης νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του.

Ὁ δὲ Muehlenbruch (22) διακρίνει,

1) ἐνοχὰς ἐπὶ παραχωρήσει δεσποτείας πράγματος τινὸς, καὶ διϊσχυρίζεται μὲν, ὅτι κατὰ τὰς γενικὰς περὶ δικαίου ἀρχὰς, ὁ ἐκ τυχηρᾶς ἀπωλείας τοῦ πράγματος ἐμποδισθεὶς νὰ τὸ παραχωρήσῃ, δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσῃ, ἢ νὰ κρατήσῃ τὸ ἀντὶ τοῦ ὀφειλομένου πράγματος ὑπὸ τοῦ ἄλλου ὑποσχεθὲν, ἢ δοθὲν, ἀναγνωρίζει δὲ, ὅτι τὸ Ῥωμ. Δίκ. ὡς πρὸς τὸ συνάλλαγμα τῆς πράσεως παρεδέχθη τὴν ἐναντίαν ἀρχήν·

2) ἐνοχὰς ἐπὶ παραχωρήσει χρήσεως πράγματός τινος· ἐνταῦθα νομίζει, ὅτι ὁ κωλυθεὶς ἐκ τύχης νὰ παραχωρήσῃ τὸ πρᾶγμα, δὲν ἐμπορεῖ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν ἕτερον τὴν συμφωνηθεῖσαν ἀντιμισθίαν·

3) ἐνοχὰς ἐπὶ ποιήσει, καὶ ἐνταῦθα διατείνεται, ὅτι ὁ κωλυθεὶς εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεώς του, ἂν ἡ ἰδία αὐτοῦ ῥαθυμία δὲν ἐπέφερε τὸ κώλυμα, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ἀντιμισθίαν ἀπὸ τὸν ἕτερον.

Ὁ δὲ Rosshirt τέλος (23) παραδέχεται μὲν τὴν ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 1. μνημονευθεῖσαν γνώμην τοῦ Muehlenbruch, διαιρεῖ δὲ τὰ λοιπὰ συναλλάγματα εἰς δύω κλάσεις, τὰ μὲν γεννῶντα ἐνοχὴν ἐπὶ ποιήσει, τὰ δὲ ἐπὶ δόσει· καὶ ἐπὶ μὲν τῶν πρώτων νομίζει, ὅτι ὁ ὑποσχεθεὶς τὴν ποίησιν καὶ κωλυθεὶς ἐκ τύχης νὰ τὴν ἐκπληρώσῃ δὲν δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ἀντιμισθίαν, ἂν τὸ κώλυμα ἐπῆλθεν εἰς τὸν ἴδιον, καὶ τὴν ἀπαιτεῖ ἂν τὸ κώλυμα ἐπῆλθεν εἰς τὸν ἕτερον· ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων παραδέχεται ὡς ἀξίωμα, ὅτι ὁσάκις τὰ τυχηρὰ κωλύσωσι τὸν ἕτερον τῶν συναλλαττομένων νὰ ἐκπλη-

(22) Lehrbuch des Pand. rechts. § 365.

(23) Εἰς τὸν Mackeldey §. 341. λύσις 11.

ρώσῃ τὴν ἐνοχήν του, ἀπολύεται καὶ ὁ ἄλλος τῆς ἰδικῆς του ἐνοχῆς.

Αἱ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαι γνῶμαι ἔχουν τοῦτο κοινὸν, ὅτι οἱ εἰς τὸ συνάλλαγμα τῆς πράσεως καὶ ἀγορασίας ἀναφερόμενοι νόμοι (Σημ. 30 καὶ 31) θεωροῦνται κατ' αὐτὰς ὡς εἰδικαὶ διατάξεις μὴ ἐφαρμοστέαι εἰς τὰ λοιπὰ συναλλάγματα. Ἀλλὰ τάχα δὲν εἶναι ὀρθώτερον καὶ λογικώτερον νὰ θεωρήσωμεν τοὺς νόμους τούτους ὄχι ὡς εἰδικὰς διατάξεις, ἀλλ' ὡς κανόνα ἐφαρμοστέον εἰς ἅπαντα τὰ συναλλάγματα;

Τοιαύτη εἶναι ἡ γνώμη μου, καὶ ἂν εὐτυχήσω εἰς τὴν ἀπόδειξιν αὐτῆς, νομίζω ὅτι ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἀποδείξεως, ἐξάγεται ἡ ἀναίρεσις τῶν ἐναντίων γνωμῶν.

§ 8.

Συνέχεια· γνώμη τοῦ Wæchter.

Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὁ καθηγητὴς Wæchter ἐπρότεινε δύω κανόνας, τοὺς ὁποίους θεωρεῖ ἀποχρώντας πρὸς λύσιν τοῦ προκειμένου ζητήματος. Ἰδοὺ οἱ κανόνες οὗτοι· « *περὶ τῶν ἀδυνάτων οὐδεμία ἐστὶν ἐνοχὴ* » (impossibilium nulla obligatio est), καὶ « *τὰ τυχηρὰ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει* » (casus ad nullo praestantur.) Ἡ πρότασις αὕτη εἶναι μέγα ἤδη βῆμα πρὸς εὕρεσιν τῆς ἀληθείας τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ οἱ δύω κανόνες εὑρίσκονται ῥητῶς εἰς τὸ κείμενον τῶν Νόμων (24), καὶ τοῦτο ἀναμφιβόλως εἶναι σημαντικὸν ὑπὲρ τῆς προτάσεως τοῦ K. Wæchter μαρτύριον.

Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἐκ τύχης κωλυόμενος τοῦ νὰ δώσῃ ὅ,τι ὑπεσχέθη, δικαιοῦται νὰ ἀπαιτήσῃ

(24) Βιβλ. 50. Τιτλ. 17. διγ. 185 καὶ 23.

ἀπὸ τὸν ἕτερον τὸ ἀντὶ τοῦ ὑποσχεθέντος ὀφειλόμενον (25); ἡ γνώμη αὕτη, λέγω, ἂν καὶ ὀρθὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν, δὲν ἐξάγεται ἐκ τῶν προεκτεθέντων κανόνων, κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Mühlenbruch (26)· ἓν παράδειγμα θέλει ἀποδείξει τὸ βάσιμον τῆς παρατηρήσεως· ὁ Πέτρος πωλεῖ εἰς τὸν Παῦλον ἵππον, ὁ ἵππος ἀπόλλυται κατὰ τύχην πρὶν παραδοθῇ εἰς τὸν ἀγοραστήν. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὁ Πέτρος ἀπολλύεται τῆς ἐπὶ δόσει τοῦ ἵππου ἐνοχῆς, διότι περὶ τῶν ἀδυνατον οὐδεμία ἐστὶν ἐνοχὴ, καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ δώσῃ τις τὸν μὴ ὑπάρχοντα ἵππον. Ἀλλ' ἐντεῦθεν προκύπτει τὸ ζήτημα, ἂν ὁ Πέτρος ἔχῃ δίκαιον νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν τιμὴν τοῦ ἀπολεσθέντος· ἡ λύσις τοῦ ζητήματος εἶναι μὲν καταφατικὴ, ἀλλὰ δὲν ἐξάγεται ἐκ τῶν προεκτεθέντων κανόνων, διότι μήτε τὸ « *περὶ τῶν ἀδυνάτων οὐδεμία ἐστὶ ἐνοχὴ* » μήτε τὸ « *τὰ τυχηρὰ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει* » ἐφαρμόζεται εἰς τὸν ὅστις δὲν ἔπαθεν κἀμμίαν τῆς τύχης ζημίαν, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἡ τύχη ἐμπόδισε τοῦ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐνοχήν του. Ἐπομένως τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα δὲν ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ

(25) Τὴν γνώμην ὅμως ταύτην ὑπερασπίζεται ὁ K. Wächter μόνον ὡς πρὸς τὰς ἐπὶ δόσει πράγματος τινὸς συνισταμένας ἐνοχὰς, οὐχὶ δὲ καὶ ὡς πρὸς τὰς ἐπὶ ποιήσει, ὅπου πάλιν μένομεν ἄμοιροι ἀρχῆς. Τὴν γνώμην τοῦ καθηγητοῦ τούτου θέλω δικαιολογήσει διαφόρως παρ' αὐτὸν, πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι εἶναι ἐφαρμοστέα εἰς ἅπαντα τῶν συναλλαγμάτων τὰ εἴδη. Εἰς ἓν προλαβόν του σύγγραμμα (Dissertatio de condictione causa data causa non secuta in contractibus innominatis. Tübingæ 1822) ἐφαρμόζει ὁ K. Wächter τὴν γνώμην του εἰς ὅλας τὰς ἐνοχὰς, ἐξαιρουμένων ἐκείνων, ὅσαι ἀφορῶσι τὴν χρῆσιν πράγματος καὶ τὴν χορήγησιν ἐργασίας· (præstatio operarum.) Ἰδὲ τὴν ἄνω ῥηθεῖσαν differtatto §. 19· πλὴν καὶ αὐτὴν τὴν ἐφαρμογὴν νομίζω πάλιν περιωρισμένην.

(26) Pandecten § 365 nt. 5 εἰς τὴν Γερμανικὴν ἔκδοσιν.

δείξῃ ἠπατημένον τὸν Wæchter· οὗτος ἐξ ἐναντίας ἐστήριξε θεωρίαν ὀρθὴν μὲ θαυμαστὴν πολυμάθειαν, καὶ τοῦτον ἔλαβα ὁδηγόν μου εἰς τὸ παρὸν δοκίμιον· ἠθέλησα μόνον νὰ φανερώσῳ ὅτι ἔφθασεν εἰς τὸν σκοπόν του, χωρὶς νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν φυσικωτέραν ὁδὸν.

§ 9.

Ἔκθεσις τῆς ἀρχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ λυθῇ τὸ προκείμενον ζήτημα καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτῆς νόμων.

Ἐπιχειρῶ ἤδη νὰ ἐκθέσω πρῶτον τὴν ἀρχὴν, καθ' ἣν νομίζω, ὅτι δύναται νὰ λυθῇ τὸ κύριόν μου ζήτημα.

Ἕκαστον συνάλλαγμα ἐπιβάλλει εἰς ἓν τῶν μερῶν, ἢ εἰς ἀμφότερα, ἐνοχὴν ἐπὶ ποιήσει ἢ δόσει· ἡ ἐνοχὴ, ἢ αἱ ἐνοχαὶ αὗται, ὑφίστανται μέχρι τῆς λύσεώς των ἐνόσῳ ὑφίσταται τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν, χωρὶς νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ μόνην τὴν ὕπαρξιν τῆς ἐνοχῆς τοῦ ἑνὸς ἡ ὕπαρξις τῆς ἐνοχῆς τοῦ ἑτέρου· μὲ ἄλλας λέξεις, ἡ διάλυσις τῆς ἐνοχῆς ἐκείνου, δὲν ἐπιφέρει καὶ τὴν διάλυσιν τῆς ἐνοχῆς τούτου. Π. Χ. ὁ Πέτρος ἐπώλησε τὸν οἶκόν του, καὶ τὸν παρέδωκεν εἰς τὸν Παῦλον· ἡ ἐνοχὴ τοῦ Πέτρου παύει ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ συναλλάγματος· ἀλλὰ διότι ἔπαυσεν ἡ ἐνοχὴ τοῦ Πέτρου, παύει τάχα καὶ τοῦ Παύλου ἡ ἐνοχὴ, τοῦ νὰ πληρώσῃ τὸ τίμημα τοῦ οἴκου; ὄχι βέβαια, δὲν παύει, καὶ εἶναι ἀδιάφορον, ἂν ἡ λύσις τῆς ἐνοχῆς συνέβη ὡς ἐκ τῆς ἐκπληρώσεώς της, ἢ ὡς ἐκ τῆς τυχηρᾶς ἀπωλείας τοῦ ἀντικειμένου (27).

---

(27) Τὸν αὐτὸν παραλληλισμὸν τῆς λύσεως τῆς ἐνοχῆς διὰ τῆς τυχηρᾶς ἀπωλείας τοῦ ἀντικειμένου μὲ τὴν διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἐνοχῆς λύσιν,

Ἡ παρατήρησις αὕτη μᾶς ἔδωκε ἤδη τὸν ζητούμενον γενικὸν κανόνα. Ἐπὶ τῶν συναλλαγμάτων ἡ δὲ τυχηρᾶς ἀπωλείας τοῦ ἀντικειμένου ἐπισυμβαίνουσα λύσις τῆς ἐνοχῆς τοῦ ἑνὸς τῶν μερῶν δὲν ἀπολύει αὐτὴ καὶ μόνη τὸν ἕτερον τῆς ἐνοχῆς του. Ἂς ἐξετάσωμεν ἤδη ἂν τοῦτο τὸ Ῥωμαϊκὸν Δίκαιον ἀναγνωρίζῃ τὸν κανόνα τοῦτον ὡς ἀρχὴν γενικὴν, ἐφαρμοστέαν εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις, καθ' ἃς γεννᾶται τὸ ζήτημα τῆς παρούσης πραγματείας.

Εἰς τὸ κείμενον τῆς Ῥωμαϊκῆς Νομοθεσίας, ὑπὸ τῷ περὶ πράσεως καὶ ἀγορασίας Κεφαλαίῳ, ἀπαντῶμεν τὸ ἑξῆς χωρίον (28)· Cum autem emtio et venditio contracta sit, quod effici diximus, simulatque de pretio convenerit, quum sine scriptura res agitur, periculum rei venditæ statim ad emtorem pertinet, tametsi adhuc ea res emtori tradita non sit. Itaque si homo mortuus sit, vel aliqua parte corporis læsus fuerit, aut ædes tolæ vel aliqua ex parte iucendio consumtæ fuerint, aut fundus vi fluminis totus vel aliqua ex parte ablatus sit, sive etiam inundatione aquæ aut arboribus turbine defectis longe minor aut deterior esse cœperit; emtoris damnum est, cui necesse est, licet rem non fuerit nactus, pretium solvere. Quidquid enim sine dolo et culpa venditoris accidit in eo venditor securus est (29). Ὁ Ἀρμενόπουλος

ὡρίσκει τις καὶ εἰς τὸν Wächter ἐν τῷ Archiv. f. d. civ. Praxis Τόμ. 15. Τετρ. 4. Σ. 194. 195.

(28) Βιβλίον 3. Τιτλ. 23 Εἰσαγ. θέμ. 3.

(29) Ἴδε καὶ τοὺς νόμους τῶν Διγέστων Βιβλ. 18 Τίτλ. 6 Διγ. 6. θέμ. 2.

(30) λέγει εἰς τὸ Κεφάλαιον τοῦτο « Μετὰ τὸ πραθῆναι καὶ ἀγορασθῆναί τι κατὰ τοὺς ὡρισμένους χαρακτῆρας τῆς τε ἀγράφου καὶ ἐγγράφου πράσεως καὶ ἀγορασίας, ὁ κίνδυνος τοῦ πεπραμένου πράγματος εὐθέως τὸν ἀγοραστὴν ὁρᾷ, εἰ καὶ τὰ μάλιστα μήπω τὸ πρᾶγμα παραδέδοται. Τοιγαροῦν εἴτε εἰκέτης ἐστὶν ὁ πεπραμένος καὶ τελευτήσῃ, ἢ μέρος τι βλαβῇ τοῦ σώματος, χεῖρα ἢ πόδα ἢ ὀφθαλμόν· ἢ οἰκία οὖσα ἡ

Βιβλ. 18 Τίτλ. 1. δίγ. 34. θέμ. 6 Βιβλ. 18 Τίτλ. 6. δίγ. 8 προοιμ. Βιβλ. 23. Τίτλ. 3 δίγ. 14. 15. πρὸς τούτοις εἰς τὸν Κώδικα, Βιβλ. 4. Τίτλ. 38. διάταξ. 4. 5. 16. καὶ Βασιλ. XIX. 1. 34. Ἔκδοσις Φαβρ. Τομ. 2. Σελ. 656. XXIX. 1. 10. Τόμ. 4. Σ. 510. XXIX. 1. 11. Τόμ. 4. Σ. 511 Οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων θεωροῦντες παράδειγμα τὸν κανόνα τοῦτον, προσπαθοῦν νὰ τὸν δικαιολογήσωσι δι' εἰκασιῶν πάντῃ ἀστηρίκτων, ὅσον εἶναι ἀστήρικτος κατ' ἐμὴν γνώμην καὶ ἡ περὶ τοῦ κανόνος τούτου ἰδέα των. Ἡ ἰδέα αὕτη εἶχε ῥιζωθῆ τοσοῦτον εἰς τὴν ἐπιστήμην, ὥστε ὁ περικλεὴς Cujacius (Tractatus ad Africanum L. VIII. ad L. 33. D. locati καὶ εἰς τὰς Observationes (XXIII. 29)) ἐπιστηριζόμενος εἰς τοὺς νόμους τοῦ Βιβλ. 19. Τίτλ. 2 διγ. 33 καὶ Βιβλ. 18 Τίτλ. 6 διγέστου 12—14, ἀπέκρουσε τὴν σαφῆ ἀπόφανσιν τῶν νόμων, ὅσους καὶ εἰς τὸ κείμενον καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς παρούσης σημειώσεως παρεθέσαμεν. Ἀλλ' οἱ τρεῖς νόμοι ἐφ' ὧν ὁ Cujacius ἐστηρίζετο, ἑρμηνευόμενοι ὀρθῶς (ἴδε περὶ τούτου Glueck: Ausfuerliche Erlæuterung der Pandecten Τόμ. 17. Σελ. 133—151) δὲν ἠμποροῦν νὰ καταστρέψουν τοὺς προμνημονευθέντας. Τοῦτο δὲ εἶναι τόσῳ βέβαιον ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Cujacius συναισθανθεὶς τὸ ἀνυπόστατον τῆς γνώμης του ἀπεδέχθη τὰς ἀποφάσεις τῶν νόμων τούτων ὡς προδήλως φαίνεται ἀπὸ τὸν Commentar. ad Iul. Pauli Libr. ad Edictum: ad Libr. 33· (D. de periculo rei vendilæ et traditæ L. 8.) εἰς τὰ ἅπαντα τῆς ἐν Νεαπόλει ἐκδόσεως 1758 Τόμ. V. Σελ. 513. πρός δὲ ἀπὸ τὰς Recit. solemn. in L. 19 Tit. 5. D. ad L. 5 pr. εἰς τὰ ἅπαντα Τόμ. 7 Σελ. 828. καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη τῶν συγγραμμάτων του· ὥστε ἤδη ἀμφιβάλλω ἂν ὑπάρχῃ νομικὸς ἀρνούμενος τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἐξ αὐτῶν ἐξαγομένου κανόνος.

(30) Βιβλ. 3. Τίτλ. 3. 9. παράδ. καὶ τὸν Πρόχειρον νόμον Τίτλ. 14. Κεφ. 3. edit. E. Zachariæ. P. 89 nota. 19.

πεπραμένη ἢ πᾶσα ἢ ἐκ μέρους πυρὶ δαπανηθῇ· ἢ ἀγρὸς βίᾳ ποταμοῦ ὅλος ἢ ἐκ μέρους ἀπόλλυται· εἴτε τῇ πλημμύρᾳ τοῦ ὕδατος ἢ δένδρων ἐξ ἀνέμου καταπεσόντων πολλῶν ἥττων ἢ χείρων γένηται ὁ ἀγρὸς, ἐπὶ τούτων πάντων ἡ ζημία τὸν ἀγοραστὴν ὁρᾷ· καθόλου γὰρ ἴσθ' ὅτι δίχα δόλου ἢ ῥᾳθυμίας τοῦ πράτου εἰ συμβῇ τῷ πράγματι τὶ τοιοῦτον, ἕξει τὸ ἀμέριμνον ὁ πράτης.»

Ἀπὸ τὴν σαφῆ ἔκφρασιν τοῦ κατὰ λέξιν ἀντιγραφέντος τούτου νόμου, ὡς καὶ ἀπὸ τοὺς λοιποὺς, ἐν τῇ ὑποσημειώσει παρατεθέντας, ἐξάγεται προδήλως ὅτι ἐν τῷ συναλλάγματι τῆς πράσεως καὶ ἀγορασίας, ὁ ἀγοραστὴς καίτοι τοῦ πωλητοῦ κατὰ τύχην ἐμποδισθέντος νὰ τῷ παραδώσῃ τὸ πρᾶγμα, εἶναι μολοντοῦτο ὑπόχρεως νὰ πληρώσῃ τὴν συμφωνηθεῖσαν τιμήν. Ἀλλ' ἡ ἀπόφασις αὕτη τὶ ἄλλο εἶναι παρὰ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ κανόνος, τὸν ὁποῖον ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ § τούτου ἐξεθέσαμεν; διὰ τοῦ συναλλάγματος ἐπιβάλλεται ἐνοχὴ εἰς μὲν τὸν πωλητὴν νὰ παραδώσῃ τὸ πωληθὲν εἶδος, εἰς δὲ τὸν ἀγοραστὴν νὰ πληρώσῃ τὴν ὑποσχεθεῖσαν τιμήν. Εἴπομεν, ὅτι αἱ δύο αὗται ἐνοχαὶ, ἐπιβληθεῖσαι ἅπαξ, λύονται μόνον διὰ τῶν γνωστῶν τῆς λύσεως τῶν ἐνοχῶν τρόπων (31), καὶ ὅτι ἐὰν ἡ μία ἐνοχὴ παύσῃ καθ' ὁποιονδήποτε τρόπον, δὲν ἕπεται παντάπασιν ἐκ τούτου, ὅτι δι' αὐτῆς καὶ μόνης τῆς παύσεως ἐλύθη καὶ ἡ ἄλλη· αὐτὸν λοιπὸν τοῦτον τὸν κανόνα ἐφαρμόζουσιν οἱ εἰρημένοι νόμοι εἰς τὸ συνάλλαγμα τῆς πράσεως καὶ ἀγορασίας.

---

(31) Thibaut Pandect. §. 649—696.

§ 10.

Ἔκθεσις τῆς γνώμης τοῦ Wæchter *περὶ τῆς ἐν τῷ προηγουμένῳ* § *διαλαμβανομένης ἀρχῆς καὶ ὑπεράσπισις τῆς γνώμης ταύτης κατὰ τοῦ* Rosshirt.

Καὶ ὅμως οἱ περισσότεροι νομοδιδάσκαλοι ἐθεώρησαν τὴν γενικὴν ταύτην ἀρχὴν ὡς ἐξαίρεσιν, καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσιν εἰς ἄπειρον εἰκασιῶν πλῆθος πρὸς δικαιολόγησιν τῆς γνώμης των (32), παραδεχόμενοι ὡς πρὸς τὰς συνεπείας τῶν τυχηρῶν εἰς τὰ συναλλάγματα τὰς εἰς τὸν § 8 ἀναφερθείσας διακρίσεις. Οἱ ὀπαδοὶ ὅμως τῆς γνώμης ταύτης, τὴν ἐξάγουσι ἀπὸ τέσσαρας νόμους, ἐξ ὧν οἱ τρεῖς περιέχουσι τὴν ἐναντίαν, ὁ δὲ τέταρτος ἀλλοτρίαν τοῦ προκειμένου (33). Καὶ περὶ μὲν τῶν τελευταίων τούτων θέλομεν λαλήσει κατωτέρω, ἤδη δὲ ἐξεταστέον ἂν ἡ εἰς τὸ συναλλαγμα τῆς πράσεως καὶ ἀγορασίας ἐπικρατοῦσα ἀρχὴ ἀναφέρεται ποὔποτε εἰς τοὺς νόμους ὡς ἐξαίρεσις· ὁ K. Wæchter (34) ἀποκρούων τὴν ἰδέαν ταύτην τῆς ἐξαιρέσεως ἐπέφερε τόσον βάσιμα ἐπιχειρήματα πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν ἀναφέρεται εἰς τοὺς νόμους ποὔποτε ὡς

---

(32) Ὁ ἔχων τὴν περιέργειαν νὰ παρατηρήσῃ τὰς ἐν γένει ἀστηρίκτους εἰκασίας περὶ τῶν αἰτιῶν τῆς λεγομένης ταύτης ἐξαιρέσεως, ἂς ἀναγνώσῃ τὸν Glueck Erlæuterung der Pandect. Τόμ. 17 Σ. 131. 132. καὶ τοὺς ἐκεῖ ἀναφερθέντας συγγραφεῖς.

(33) Βιβλ. 19 Τίτλ. 2 δίγ. 19 θέμ. 6 δίγ. 30 θέμ. 1. δίγεστ. 33 τοῦ αὐτοῦ Βιβλίου καὶ Τίτλου Βιβλ. 19 Τίτλ. 2. δίγ. 58. θέμ. 1.

(34) Dissertatio de condtctione c. d. c. n. s. p. 44 sq. Archiv. f. d. civilist Praxis Τόμ. 15. Τετρ. 2. Σελ. 190 κ. ἑπ. εἰς τὸ συνάλλαγμα, δίδω ἵνα δώσῃς (do ut des)

ἐξαίρεσις, ἀλλ' ὡς σύμφωνός μὲ τὰς γενικὰς περὶ τῶν τυχηφῶν ἀρχὰς, ὥστε ἀρκοῦμαι νὰ παραπέμψω τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν περὶ τούτου πραγματείαν του (35). Πρὸς τούτοις ἐπέδειξεν, ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη εὑρίσκεται ἐν τοῖς νόμοις ἐφηρμοσμένη καὶ εἰς τὰ ἀνώνυμα συναλλάγματα (contractus reales innominati) καθ' ὅσον ἡ κατὰ τὸ P. Δ. εἰδικὴ αὐτῶν φύσις τὸ ἐπέτρεπε· στηρίζει δὲ τὸ φρόνημά του εἰς τρεῖς νόμους, τοὺς ὁποίους ἡρμήνευσεν ὀρθώτατα, τοὺς ἑφεξῆς·

1) Βιβλ. 19. Τίτλ. 5. δίγ. 5. θέμα 1. Βασιλ. XXII. 4. 5. Ε. Φ. Τόμ. 2. Σ. 500.

2) Βιβλ. 12. Τίτλ. 4. δίγ. τελευταῖον. Βασιλ. XXIV. 1. 16. Τόμ. 3. Σ. 500.

3) Βιβλ. 4. Τίτλ. 6. διάταξ. 10. Βασιλ. XXIV. 1, 38. Τόμ. 3. Σ. 506.

Κατὰ τῆς γνώμης τοῦ K. Wæchter ἔγραψεν ὁ Rosshirt, εἰς τὸ περιοδικὸν σύγγραμμα τὸ ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Warnkœnig ἐκδιδόμενον, καὶ ἐπιγραφόμενον Zeitschrift für Civil-und Criminalrecht Τόμ. 2. Τετρ. 3. Σ. 391—394. διϊσχυριζόμενος ὅτι ὁ πρῶτος νομομιδάσκαλος δὲν ἑρμήνευσεν ὀρθῶς τοὺς νόμους. Ἀλλ' ἀπατᾶται, νομίζω, ὁ K. Rosshirt, ὡς θέλει ἀποδειχθῆ ἀπὸ τὴν ἐξέτασιν ἑνὸς ἑκάστου τῶν τριῶν τούτων νόμων.

1) Ὁ πρῶτος, Βιβλ. 19. Τίτλ. 5. δίγ. 5 θέμα 1. (Βασιλ. XXII. 4. 5. Τόμ. 2. Σελ. 500) διαλαμβάνει· α...Sin

(35) Τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Wæchter παρεδέχθη καὶ ὁ Mühlenbruch. Ἴδε τὴν γενικὴν ἐφημερίδα τῆς φιλολογίας Haller Litteraturzeitung 1834 Ἀριθ. 73 Σελ. 581.

autem rem do, ut rem accipiam, quia non placet permutationem rerum emtionem esse, dubium non est, nasci civilem obligationem. In qua actione id venit non ut reddas, quod acceperis, sed ut damneris mihi quanti interest mea, illud, de quo convenit, accipere, vel si meum recipere velim, repetam, quod datum est, quasi ob rem datum re non secuta. Sed si scyphos tibi dedi ut Stichum mihi dares periculo meo Stichus erit, ac tu dum taxat culpam præstare debes. »

Ἐνταῦθα βλέπομεν, ὅτι ὁ Paulus ὁμιλεῖ περὶ τῶν συνεπειῶν ἀνωνύμου συναλλάγματος, ἐξ οὗ γεννῶνται δύο εἰδῶν ἀγωγαί· ἡ μὲν εἶναι ἡ τῶν προγεγραμμένων ῥημάτων ἀγωγὴ (actio præscriptis verbis), ἀντικείμενον ἔχουσα τὴν ἐπεξέλευσιν (πραγματοποίησιν) τοῦ συναλλάγματος, ἡ τὴν πρὸς χορήγησιν τοῦ διαφόρου (quanti interest mea illut de quo convenit accipere)· ἡ δὲ εἶναι, ἡ τῶν ἐξ αἰτίας δοθέντων, αἰτίας μὴ παρακολοθησάσης, αἴτησις, (condictio causa data causa non secuta) πρὸς ἀνάληψιν τοῦ δοθέντος (vel si meum recipere velim repetam quod datum est). Μετὰ δὲ ταῦτα προσθέτει· sed si scyphos tibi dedi... periculo meo Stichus erit δηλ. ἐὰν ὅμως σὲ δώσω ποτήρια, διὰ νὰ μοὶ δώσῃς ἀντ' αὐτῶν τὸν δοῦλον Στίχον, ἐμὲ ὁρᾷ τοὺ Στίχου ὁ κίνδυνος· ἐν ἄλλαις λέξεσι, τοῦ Στίχου ἀποβιώσαντος, δὲν δύναμαι νὰ ζητήσω οὔτε τὰ ποτήρια, οὔτε τοῦ Στίχου τὸ ἀντίτιμον. Τὸ ἐναντιωματικὸν τῆς τελευταίας προτάσεως (sed si scyphos tibi dedi κλ.) σημαίνει, ὅτι ἐν γένει μὲν τὸ τοιοῦτον συνάλλαγμα γεννᾷ δύο ἀγωγὰς, ἀλλὰ τοῦ ἑνὸς πράγματος κατὰ τύχην ἀφανισθέντος

(καὶ τὸ πρᾶγμα ἐνταῦθα εἶναι ὁ Στῖχος), δὲν συγχωρεῖται ὡς ἐκ τοῦ συναλλάγματος οὐδεμία ἀγωγὴ πρὸς ἀποζημίωσιν τοῦ μέρους τοῦ ἐκπληρώσαντος τὴν ἐνοχήν του (periculo meo Stichus crit). Ἡ ἔννοια αὕτη ἐξάγεται ἀπὸ τὸν νόμον, ὅταν ἀντιθέσωμεν τὴν διὰ τοῦ Sed ἀρχίζουσαν περίοδον εἰς ὅλην τὴν προηγουμένην (ἀπὸ τὸ civilem obligationem in qua actione, ἕως τοῦ re non secuta), ἢ τοὐλάχιστον εἰς τὴν ἀμέσως προηγουμένην (ἀπὸ τὸ vel si meum recipere velim, ἕως τοῦ re non secuta), καὶ τὴν ἔννοιαν ταύτην, ὑπαγορευομένην ὑπὸ τῶν γραμματικῶν κανόνων, ἀποδέχεται ὀρθώτατα καὶ ὁ K. Wæchter (36). Ἀλλ' ὁ K. Rosshirt, θεωρῶν ἀδύνατον τὴν ἑρμηνείαν ταύτην, νομίζει, ὅτι ἡ περίοδος ἡ ἀπὸ τοῦ sed ἕως τοῦ præstare debes ἀφορᾷ ὄχι τὴν τῶν ἐξαιτίας δοθέντων κλ. αἴτησιν, ἀλλὰ μόνον τὴν τῶν προγεγραμμένων ῥημάτων ἀγωγήν, ἐν ἄλλοις λόγοις ἀποδίδει τὴν ἀπὸ τοῦ sed ἕως τοῦ præstare debes περίοδον ὄχι εἰς τὴν ἀμέσως προηγουμένην vel si meum ἕως τοῦ re non secuta, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀπομεμακρυσμένην περίοδον, τὴν ἀπὸ τοῦ civilem obligationem ἕως τοῦ accipere· δικαιολογεῖ δὲ τὴν ἐδικήν του ἑρμηνείαν ὡς ἐφεξῆς. Εἰς τὴν τῶν ἐξ αἰτίας δοθέντων κλ. αἴτησιν δὲν παρατηρεῖται, λέγει, ἡ ῥαθυμία καὶ ἡ τοῦ δεχομένου τὸ πρᾶγμα διαγωγὴ (36α), παρατηρεῖται δὲ ἡ ἐκπλήρωσις ἢ ἡ χορηγία (datio) τοῦ πράγ-

(36) Archiv. für civilisteseche Praxis, Τόμος 15, τετράδιον 2, σελ. 216—217.

(36α) Καὶ τοῦτο διατί; διότι ἀναμφιβόλως, νομίζει ὁ K. Rosshirt, ὅτι μήτε ἡ ῥαθυμία, μήτε ἡ διαγωγὴ ἔχουσι συνεπείας ὡς πρὸς τὴν αἴτησιν ταύτην.

ματος αὐτοῦ, καὶ, ὡς προσθέτει ὁ νομοδιδάσκαλος, ὁ σκοπὸς αὐτῆς. (Denn bei der condictio ob causam datorum kann der Natur der Sache nach nur die datio und ihr Zweck, nicht aber das Betragen und die Schuld des Empfængers in Betracht kommen). Ἐπειδὴ λοιπὸν, ἐξακολουθεῖ ὁ ἑρμηνευτὴς, ὁ Paulus εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ sed ἕως culpam præstare debes περίοδον λαλεῖ περὶ ῥαθυμίας καὶ περὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ δεχθέντος τὸ πρᾶγμα, αὐτὴ δὲ, δὲν παρατηρεῖται παντάπασιν ἐπὶ τῆς πῶν ἐξ αἰτίας δοθέντων κλ. αἰτήσεως, ἕπεται ἐκ τούτου ὅτι ἡ εἰρημένη περίοδος δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην, ἀλλὰ εἰς τὴν τῶν προγεγραμμένων ῥημάτων ἀγωγήν.

Ὁ K. Rosshirt νομίζει, ὅτι εἰς τὴν τῶν ἐξ αἰτίας δοθέντων κλ. αἴτησιν δὲν παρατηρεῖται ἡ διαγωγὴ καὶ ἡ ῥαθυμία τοῦ δεχθέντος τὸ πρᾶγμα· ἀλλὰ παράδοξον πῶς διέφυγε τὸν νομοδιδάσκαλον τοῦτον τὸ Βιβλ. 4 Τίτλ. 6 διάταξις 20, ἐν ᾗ οἱ Αὐτοκράτορες Μαξιμιανὸς καὶ Διοκλητιανὸς ῥητῶς λέγουσιν ὅτι ἡ τῶν ἐξ αἰτίας δοθέντων κλ. αἴτησις, ἡ σκοπὸν ἔχουσα τὴν ἀνάληψιν πράγματος δοθέντος ἐπὶ αἰτίᾳ μὴ παρακολουθησάσῃ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ῥαθυμίαν τοῦ δεχθέντος τὸ πρᾶγμα. Ἐντεῦθεν γίνεται πρόδηλον, ὅτι ὁ λόγος, ἐφ' οὗ στηρίζεται ἡ ἑρμηνεία τοῦ K. Rosshirt δὲν εἶναι βάσιμος, καὶ ἑπομένως ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ἑρμηνείαν τοῦ K. Wæchter, ἥτις συμφωνεῖ καὶ μὲ τὴν ἀρχὴν περὶ τῶν συνεπειῶν τῶν τυχηρῶν καὶ μὲ τῆς γραμματικῆς τοὺς κανόνας. Παρατηρητέον δὲ ὅτι ἐκ τῆς ὀρθότητος τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης τῶν εἰρημένων ἑρμηνειῶν ἐξαρτᾶται ἡ λύσις τοῦ ζητήματος, ἂν ἡ ἐν τῷ § 9. ἐκτεθεῖσα ἀρχὴ ἰσχύει εἰς τὴν

πραγματικὰ συναλλάγματα· διότι κατὰ μὲν τὴν ἑρμηνείαν τοῦ K. Wæchter τὰ κωλύσαντα τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐνοχῆς τοῦ ἑνὸς μέρους τυχηρὰ δὲν λύουν τοῦ ἑτέρου τὴν ἐνοχὴν, ἐπειδὴ ὁ νόμος λέγει, ὅτι ὁ δώσας διὰ νὰ λάβῃ ἀντὶ τοῦ δοθέντος ἄλλο τι δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα, ἐμποδισθέντος τοῦ ἄλλου εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐνοχῆς του, νὰ ἀναλάβῃ τὸ δοθὲν (periculo meo Stichus erit), ὅπερ ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἂν ὁ λαβὼν τὸ πρᾶγμα παρέλιπεν ἐκ ῥᾳθυμίας τῆς ἐνοχῆς του τὴν ἐκπλήρωσιν (36 α)· ἀπὸ δὲ τῆς ἑρμηνείας τοῦ K. Rosshirt ἐξάγεται, ὅτι ὁ νόμος δὲν ὁμιλεῖ ἐδῶ παντάπασι περὶ τῶν συνεπειῶν τῶν τυχηρῶν, ὡς πρὸς τὸν δώσαντα τὸ πρᾶγμα, ὅταν ὁ ἕτερος ἐμποδισθῇ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐνοχήν του, καθ' ὅτι εἴδομεν ὅτι κατὰ τὸν Rosshirt ἡ ἐναντιωματικὴ περίοδος « Sed si scyphos etc. » δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν τῶν ἐξ αἰτίας δοθέντων κλ. αἴτησιν· ἑπομένως πρέπει νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τοὺς περὶ τυχηρῶν ἐν τῷ § 8 ἐκτεθέντας κανόνας, ἐκ τῶν ὁποίων, ὡς εἴπομεν, κατὰ τὸν Rosshirt ἐξάγεται ἀποτέλεσμα ὅλως διάφορον ἐναντίον τῷ ἀνωτέρῳ ἐκτεθέντι.

Ψέγει ἐπίσης ὁ K. Rosshirt τὴν κατὰ τὸν Wæchter ἑρμηνείαν τοῦ Βιβλ. 12 Τίτλ. 4 διγ. τελευταίου (Βασιλ. XXIV. 1. 16. ἐδ. Φ. Τομ. 3 Σ. 599) καὶ τοῦτο διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι ἐνταῦθα ὁ μὲν Κέλσος ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀντιθέσεως τοῦ συναλλάγματος τῆς πράσεως πρὸς τὸ τῆς ἀνταλλαγῆς, ἡ δὲ ἀντίθεσις αὕτη δὲν ὑπάρχει, λέγει ὁ K. Rosshirt, ἂν ἀκολουθήσωμεν τοῦ ἄλλου νομοδιδασκάλου τὴν ἑρμηνείαν. Ἀλλ' ἂς μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ παρατηρήσω ὅτι ὁ

(36α) Ἴδε τὴν Σημ. 45.

Κέλσος διακρίνει μὲν ἐνταῦθα τὴν πράσιν τῆς ἀνταλλαγῆς, ἡ διάκρισις ὅμως αὕτη μήτε εἶναι ὁποίαν τὴν νομίζει ὁ K. Rosshirt μήτε λείπει ἀπὸ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ K. Wæchter Ὁ Κέλσος καὶ ὁ Wæchter δὲν λέγουσιν, ὡς διατείνεται ὁ ἡμέτερος νομοδιδάσκαλος, ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν δύο τούτων συναλλαγμάτων, ὑπάρχουσα διαφορὰ γεννᾶται ἐν περιπτώσει τυχηρᾶς ἀπωλείας τοῦ ἀντικειμένου πρὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ συναλλάγματος ἀλλ' ἀμφότεροι συμφωνοῦσιν, ὅτι ἡ διαφορὰ ἀναφύεται ὅταν τὸ ἓν ἀντικείμενον ἀπωλεσθῇ πρὸ τῆς χορηγήσεως τοῦ ἀντ' αὐτοῦ ὑποσχεθέντος (37). Εἰς τὸ τῆς πράσεως συνάλλαγμα ἔχουσιν ἐπιῤῥοὴν τὰ τυχηρὰ ὅταν ἐπισυμβῶσιν καὶ πρὸ τῆς παραδόσεως (Praestatio) τοῦ ἑνὸς ἀντικειμένου, διότι τὸ συνάλλαγμα τοῦτο ὑφίσταται καὶ πρὸ τῆς παραδόσεως ταύτης διὰ μόνης τῆς ψιλῆς συναινέσεως. Εἰς τὸ τῆς ἀνταλλαγῆς ὅμως συνάλλαγμα δὲν ἔχουσί τινα συνέπειαν τὰ πρὸ τῆς παραδόσεως τοῦ ἑνὸς ἀντικειμένου ἐπισυμβάντα τυχηρὰ, διότι πρὸ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ συμφώνου ἀπὸ τὸν ἕνα τῶν συμβαλλομένων δὲν ὑπάρχει παντάπασι συνάλλαγμα ἀνταλλαγῆς (38). Ἰδοὺ ἡ μεταξὺ τῶν δύο τούτων συναλλαγμάτων διαφορὰ, καὶ ταύτην παρατηροῦσιν ὅ,τε Κέλσος καὶ ὁ Waechter.

Τελευταῖον ὁ K. Rosshirt, πραγματευόμενος περὶ τοῦ βιβλ. 4. τιτλ. 6. διαταξ. 10 (Βασιλ. XXIV. I. 38. E. Φ.

---

(37) Ἴδε τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος νόμους καὶ τὸν Wæchter im Archie f. d. c. Praxis Τόμ. 15. τετρ. 2. Σελ. 217, 218 καὶ τοῦ αὐτοῦ τὸ σύγγραμμα De condictionc causa d. c. n. s. P. 62—73.

(38) Διότι ἡ ἀνταλλαγὴ εἶναι ἐκ πραγμάτων συνάλλαγμα (contractus realis).

Τόμ. 3. Σ. 506.), κατακρίνει πάλιν τοῦ K. Wæchter τὴν ἑρμηνείαν (39)· ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς καὶ πάλιν ἀδίκως διότι,

α) Ἂν καὶ τὸ βιβλ. 4. τιτλ. 6. διαταξ. 10 ἦναι βασιλικὴ ἀντιγραφὴ (rescriptum) ἑρμηνευτέα κατὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἀναφερομένην εἰδικὴν περίστασιν, τοῦτο δὲν παρέχει τῷ ἑρμηνεῖ τὸ δικαίωμα νὰ ὑποθέσῃ τὴν διάταξιν στηριζομένην εἰς περίπτωσιν ἀδύνατον ὡς ἔπραξεν ὁ Rosshirt, καθ' ἃ θέλομεν ἴδει..

β') Ἐνῷ ὁ ἑρμηνευτὴς λέγει, ὅτι ἡ διάταξις ἀναφέρεται εἰς περίπτωσιν ταλαντευομένην ἐπὶ τῶν ὁρίων τοῦ συναλλάγματος τῆς πράσεως καὶ τοῦ τῆς ἀνταλλαγῆς, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὅτι εἶναι ἀμφιβολία ἂν ὑπάρχῃ τὸ πρῶτον ἢ τὸ δεύτερον συνάλλαγμα, ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος διάταξις λαλεῖ περὶ pecunia data ob causam, μεταχειριζομένη ἔκφρασιν γενικὴν καὶ εἰς ἅπαντα τὰ ἀνώνυμα συναλλάγματα ἀναγομένην, μηδὲ λέξιν περιέχουσα περὶ ἀμφιβολίας, ἂν εἰς τὴν περίπτωσιν ἐφ' ἧς ἐξεδόθη ὑπάρχει συνάλλαγμα πράσεως ἢ ἀνταλλαγῆς.

γ) Ὁ Rosshirt φρονεῖ, ὅτι ἡ διάταξις ἐξεδόθη ἐπὶ περιπτώσεως καθ' ἣν πρὸ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἐνοχῆς ὑπὸ τοῦ ἑνὸς τῶν συμβαλλομένων, τὸ συνάλλαγμα ἔφερε χαρακτῆρα πράσεως καὶ ἀγορασίας, ἄρα, ἐπάγει ὁ νομοδιδάσκαλος, ἂν ὁ τὰ χρήματα ὑποσχεθεὶς ἐποστῇ τὸν κίνδυνον (periculum κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ §. 3) πρὸ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἐνοχῆς του (ὅτε δηλ. ὑπῆρχε συνάλλαγμα πράσεως) διατὶ νὰ μὴ τὸ ὑποστῇ καὶ μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν (ὅτε τὸ

(39) Ἴδε τὸ προαναφερθὲν σύγραμμα de condict. c. d. c. n. s. Σ. 75—76.

συνάλλαγμα μετατρέπεται εἰς ἀνώνυμον). Ἀλλὰ εἶναι παντάπασιν ἀδύνατος ἡ ὕπαρξις περιπτώσεως, καθ' ἣν τὸ τῆς πράσεως συνάλλαγμα διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἐνοχῆς ὑπὸ τοῦ ἑνὸς τῶν συμβαλλομένων, νὰ μεταμορφώνεται εἰς συνάλλαγμα ἀνώνυμον· τοῦτο ἀντίκειται εἰς τοὺς κεφαλαιώδεις κανόνας τοῦ δικαίου καὶ τούτου ἕνεκα φρονοῦμεν, ὅτι ἡ διάταξις λαλεῖ περὶ συναλλάγματος πράσεως (τοῦτο δὲ καὶ πρὸ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἐνοχῆς, καὶ μετ' αὐτὴν) ἤτοι περὶ συναλλάγματος ἀνωνύμου. Τὸ πρῶτον δὲν φαίνεται πιθανὸν διότι ἡ διάταξις εὑρίσκεται ἐν τῷ τίτλῳ τῷ πραγματευομένῳ περὶ τῆς τῶν ἐξαιτίας δοθέντων κλ. αἰτήσεως (40)· τὸ δεύτερον ὅμως, ὅτι δηλαδὴ πρόκειται περὶ συναλλάγματος ἀνωνύμου, ὡς νομίζει ὁ Wæchter, τοῦ ὁποίου τὴν γνώμην ἀποῤῥίπτει ὁ ἕτερος νομοδιδάσκαλος, φαίνεται βέβαιον, καὶ ἐξάγεται ἐκ τῶν λέξεων pecunia data ob causam (χρήματα δοθέντα ἐξ αἰτίας τινὸς), ὅθεν πηγάζει ὁ λόγος τῆς τῶν ἐξ αἰτίας δοθέντων αἰτήσεως, αἰτήσεως ἥτις ἐκτὸς μικρῶν ἐξαιρέσεων, τὰς ὁποίας βέβαια ὁ ἑρμηνευτὴς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ὑποθέσῃ ἐνταῦθα, ἀνήκει εἰς τὰ ἀνώνυμα συναλλάγματα.

§ 11.

Ὅτι ἡ ἐν τῷ § 9 διαλαμβανομένη ἀρχὴ ἰσχύει καὶ εἰς τὴν ἐπερώτησιν.

Ἐκ τῶν ἄχρι τοῦδε λεχθέντων ἐξάγεται ὅτι τὰ κατὰ τῆς ἑρμηνείας τοῦ Wæchter ὑπὸ τοῦ Rosshirt ἐπαχθέντα δὲν

(40) Τὴν ἀγωγὴν ταύτην δὲν γεννᾷ πιτὸ τὸ τῆς πράσεως συνάλλαγμα, ἀλλὰ εἶναι μᾶλλον γέννημα τῶν ἀνωνύμων συναλλαγμάτων.

εἶναι βάσιμα, καὶ ὅτι ἡ γνώμη τοῦ πρώτου στηρίζεται ἐπὶ τῶν νόμων αὐτῶν, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἀρχὴ, ἡ ἐφαρμοζομένη εἰς τὸ συνάλλαγμα τῆς πράσεως ἰσχύει καὶ ἐπὶ τῶν ἀνωνύμων συναλλαγμάτων ὑπὸ τὸν ἐν τῇ σημειώσει 20 ἀναφερόμενον περιορισμόν. Ἀλλὰ τὸ καθ' ἡμᾶς πειθόμεθα ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐφαρμόζεται ὑπὸ τοῦ P. Δ. ὄχι μόνον εἰς τὰ ῥηθέντα εἴδη τῶν συναλλαγμάτων, ἀλλὰ καὶ εἴς τι ἄλλο εἶδος, τὸ ὁποῖον κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους μάλιστα χρόνους, ἐπὶ τῆς δημοκρατίας, ἦτον ἓν τῶν συνειθεστάτων καὶ συνεχεστάτων συναλλαγμάτων, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου οἱ πολῖται πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῶν (41) ἠδύναντο νὰ περιβάλλουν ἅπαντα τῶν συμφώνων τὰ εἴδη (42), ἐννοῶ τὴν *ἐπερώτησιν* (stipulatio).

---

(41) Ἐπειδὴ πᾶν σύμφωνον δὲν ἐγεννοῦσεν ἀγωγὴν, ὡς π. χ. τὰ ψιλὰ σύμφωνα (pacta nuda), οἱ πολῖται ἐσυνείθιζαν νὰ κυρώνουν τὰ σύμφωνά των διὰ τῆς ἐπερωτήσεως.

(42) Heineccii Antiquitatum Romanarum Synt. L. III. T. XVI—XX. 14 Commune itaque stipulatio erat, omnium obligationum adstringendarum vinculum. Unde adhibebatur in emtionibus venditionibus: Varro de re rustica II. 2. 5. Plautus Captiv. Act. IV. sc. 2. v. 118. L. 3. §. 1. D. de actionibus emti venditi, in pactis: Pauli sent. recept. II. 22. L. 7. §. 12. D. de pactis, in mutuo: L. 6. §. 1. D. de novationibus, in cautionibus vel chirographis: L. 40 D. de R. C. L. 122. §. 1. D. de V. O., in locationibus conductionibus: L. 54. pr. D. locati L. 58 pr. De fidejussoribus, in societatibus L. 71. D. pro socio, immo in reliquis contractibus omnibus. Ἴδε καὶ Βιβλ. 2. Τιτλ. 4. διατ. 7. καὶ Βιβλ. 4. Τιτλ. 64. διαταξ. 4.

§ 12.

Ἀπόδειξις τοῦ ἐν τῷ προλαβόντι § περιεχομένου ἰσχυρισμοῦ· ἑρμηνεία τοῦ Βιβλ. 12 Τίτ. 4 Διγ. 3 Θέμ. 4.

Ὁ νομοδιδάσκαλος Οὐλπιανὸς ἀναφέρει εἰς τὸ 26 Βιβλ. περὶ τοῦ Ἐδίκτου (43) τὸ ἑξῆς ζήτημα. Ἐὰν σοὶ δώσω (*χρήματα*, τοῦτο ἀναπληρωτέον ἐκ τοῦ προοιμίου τοῦ νόμου) διὰ νὰ ἀπελευθερώσῃς ἐντὸς ὡρισμένου χρόνου τὸν δοῦλον Στίχον, σὺ δὲ δὲν πράξῃς τοῦτο, τί λέγει τὸ δίκαιον; Καὶ ἐνταῦθα ὁ Οὐλπιανὸς ἀποκρίνεται. Πρὶν ἡ παρέλθῃ ὁ προσδιωρισμένος χρόνος, δὲν δύναμαι νὰ ἀπαιτήσω τὸ δοθὲν, ἐκτὸς ἂν μετανοήσω (44)· μετὰ παρέλευσιν δὲ τοῦ χρόνου

(43) Βιβλ. 12. Τίτλ. 4. δίγ. 3. θεμ. 3. Βασιλ. XXIV. 1. 3. E. Φ. Τομ. 3. Σ. 494.

(44) Διότι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ ἑνὸς ἐκ τῶν ἀνωνύμων συναλλαγμάτων, εἰς δὲ τὰ τοιαῦτα συναλλάγματα, τὰ ὁποῖα διὰ μόνης τῆς ὑπὸ τοῦ ἑνὸς τῶν συναλλαττομένων ἐκπληρώσεως τοῦ ὑποσχεθέντος ἀνελάμβανόν τὴν φύσιν συναλλάγματος, δηλ. ἐδίδαν χώραν εἰς ἀγωγὴν, ἐνῷ πρὸ τῆς ἐκπληρώσεως ταύτης ἦσαν ψιλὰ μόνον σύμφωνα (ἄνευ ἀγωγῆς), εἰς τὰ τοιαῦτα, λέγω, συναλλάγματα ἐδύνατο ὁ ἐκπληρώσας τὸ ὑποσχεθὲν, ἐνόσῳ δὲν εἶχεν ἐκπληρώσει καὶ ὁ ἕτερος τὴν ὑπόσχεσιν, νὰ μετανοήσῃ (jus pœtinendi) καὶ νὰ ἀπαιτήσῃ τὸ δοθὲν διὰ τῆς τῶν ἐξ αἰτίας δοθέντων κλ. αἰτήσεως. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐγράφησαν πολλὰ περὶ τῶν συναλλαγμάτων τούτων καὶ περὶ τοῦ δικαίου τῆς μετανοίας. Ἐπειδὴ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο εἶναι ἐκτὸς τοῦ προκειμένου, ἀρκοῦμαι νὰ παραπέμψω τὸν ἀναγνώστην εἰς τὰ συγγράμματα ταῦτα. E. Gans Obligationenrecht V. 169—212. Οὗτος ἀρνεῖται παντάπασι τὴν ὕπαρξιν τῶν ἀνωνύμων συναλλαγμάτων καὶ τοῦ δικαίου τῆς μετανοίας· ἐναντίον δὲ αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Meno Pœhls Versuch einer gruendlichen Darstellung der Lehre von den Innominalcontracten. Heidelberg 1821. Ὁ συγγραφεὺς οὗτος, διὰ βασίμου συζητήσεως καὶ ἑρμηνείας τῶν πηγῶν, ἀπέδειξεν ἐσφαλμένην τὴν γνώμην τοῦ E. Gans. Τὸ κατ' ἐμὲ, συμφωνῶν κατὰ τὰ ἄλλα μετὰ τοῦ K. Meno Pœhls, μόνον ὡς πρὸς τὴν ὁποίαν ἐκτίθησιν αἰτίαν τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ δικαίου τῆς μετανοίας

τούτου, δύναμαι νὰ ἀπαιτήσω ὅ,τι ἔδωκα (45). Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξακολουθεῖ ὁ Οὐλπιανός· ἐὰν ὁ Στίχος, ὃν σὺ ὤφειλες νὰ ἀπελευθερώσῃς καὶ διὰ τοῦ ὁποίου τὴν ἀπελευθέρωσιν ἔλαβες παρ' ἐμοῦ τὸ συμφωνηθὲν, ἀποθάνῃ (πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως) ἠμπορῶ ἆρα γε νὰ ἀπαιτήσω ὅπερ σὲ ἔδωκα; Καὶ ἀποκρίνεται εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην τὴν αὐτὴν μὲ τὸν Πρόκουλον,

---

ἐπὶ τοῦ εἴδους τούτου τῶν συναλλαγμάτων (Σ. 78—90.) νομίζω ὅτι πρέπει νὰ διαφωνήσω πρὸς αὐτόν. Ἀλλὰ περὶ τούτου δὲν ἁρμοζει νὰ ἐκτανθῶ ἐνταῦθα. Ἴδε πρὸς τούτοις Schmitthenner Ueber Vertræge, ins besondere das Reurecht. Giessen 1831. Αἱ τελευταῖαι ἔρευναι ἔγειναν, καθ' ὅσον γνωρίζω, ἀπὸ τὸν Καθηγητὴν Rosshirt ἐν τῷ καὶ ἀνωτέρω ἀναφερθέντι περιοδικῷ συγγράμματι Zeitschrift für Civil und Criminalrecht Τόμ. 2. Τετρ. 3. Σ. 378. καὶ ἑπόμεναι. Εἰς τὸ ἰδιαίτερον αὐτοῦ σύγγραμμα Ueber das System der Vertræge. Heidelberg 1839. Σ. 52—55. ὁ νομοδιδάσκαλος οὗτος θεωρεῖ τὸ τῆς μετανοίας δίκαιον ὡς προερχόμενον ἀπὸ τὴν φύσιν αὐτὴν τῶν ἀνωνύμων συναλλαγμάτων καὶ ἀπὸ τὸ φυσικὸν δίκαιον. Νομίζει δὲ ὅτι τὸ τῆς μετανοίας δίκαιον ὡς τοιοῦτον, ἰσχύει ἔτι καὶ τὴν σήμερον, ἐκφράζων τοιουτοτρόπως γνώμην νέαν καὶ τῆς κοινῆς ἐναντίαν, ἀλλὰ συγγενῆ πρὸς τὰς λοιπὰς γνώμας αὐτοῦ, ἐκθέσαντες εἰς τὸ τελευταῖον σύγγραμμά του ἄχρι τοῦδε ἄγνωστον θεωρίαν περὶ συναλλαγμάτων κατὰ τὸ P. Δ.

(45) Διότι δὲν ἐκπλήρωσες ὅ,τι ὑπεσχέθης καὶ εἰς τοιαύτην περίστασιν ἔχω τὴν ἐξ αἰτίας δοθέντων κλ. αἴτησιν· ἡ αἴτησις ἆρα αὕτη λαμβάνει χώραν εἰς δύο περιστάσεις καὶ ἐκ δύο αἰτιῶν (Wœchter dissertat. de condictione causa d. c. n. s. P. 46. nt. 52. Pœhls l. c. P. 117. sq.)

1) ὅταν ὁ τὴν ἐκπλήρωσιν δεχθεὶς δὲν ἐκπληρώσῃ καθ' ἑαυτὸν τὸ ὑποσχεθὲν, ὡς τοῦτο συνέβη ἐνταῦθα· ὥστε διὰ νὰ ἔχῃ ὁ ἐκπληρώσας τὸ τῆς αἰτήσεως δικαίωμα, ἀπαιτεῖται ἐνταῦθα πάντοτε ἐνοχὴ πρὸς ἐκπλήρωσιν καὶ μὴ ἐκπλήρωσις τῆς ἐνοχῆς ταύτης ἐκ μέρους τοῦ δεχθέντος·

2) ὅταν ὁ ἐκπληρώσας μετανοήσῃ καὶ τούτου δοθέντος μόνη αἰτία, δι' ἣν ὁ ἐκπληρώσας ζητεῖ τὴν ἀνάληψιν τοῦ ἐκπληρωθέντος, εἶναι ἡ μετάνοιά του, ἀδιαφόρως ἂν ὁ δεχθεὶς τὴν ἐκπλήρωσιν, δὲν ἐξεπλήρωσε τὸ ὑποσχεθὲν ἐκ ῥαθυμίας, ἢ διότι δὲν ἔφθασεν ὁ χρόνος τῆς ἐκπληρώσεως.

ἄλλον νομοδιδάσκαλον, ἀπόκρισιν, ὅτι τοῦ Στίχου ἀποθανόντος μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσιν προσδιορισμένου χρόνου, δύναμαι νὰ ζητήσω τὴν ἀνάληψιν τοῦ δοθέντος (46). Ἀποθανόντος ὅμως αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ προσδιωρισμένου χρόνου, οὐ δύναμαι (47)· καὶ ἔπειτα προσθέτει τοὺς σημαντικοὺς αὐτοὺς λόγους « Quinimmo etsi nihil tibi dedi, ut manumitteres, placuerat tamen, ut darem, ultro tibi competere actionem, quae ex hoc contractu nascitur, i. e. condictionem, defuncto quoque eo. »

Ἡ ἑρμηνεία τοῦ νόμου τούτου εἶναι προδήλως δύσκολος καὶ τούτου ἕνεκα ὑπάρχουσι περὶ αὐτοῦ ἀπειράριθμοι γνῶμαι. Ὁ Ἀκκούρσιος ἐν ταῖς περὶ τοῦ Corpus juris ἑρμηνείαις (Glossa) παρατηρεῖ, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν λέξιν condictio (παράδοξον τῳόντι ὅτι μόνη αὕτη ἡ λέξις ἐκρίθη ἀξία ἐξηγήσεως), ὅτι δι' αὐτῆς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐννοήσωμεν τὴν τῶν ἐξ αἰτίας δοθέντων κλ. αἴτησιν, ἀλλὰ γενικήν τινὰ ἀπαίτησιν (condictionem generalem), ἤτοι προσωπικὴν ἀγωγήν· καὶ ἡ παρατήρησις αὕτη εἶναι ὀρθή, ἂν καὶ δὲν μᾶς ὠφελεῖ, διότι τὸ κύριον ἐνταῦθα ζήτημα εἶναι, πῶς εἰμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ συνάλλαγμα (contractus), τὸ σύμφωνον τοῦτο καὶ νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς ἀγωγήν

(46) Διὰ τῆς εἰς τὴν προηγουμένην σημείωσιν ἀναφερθείσης αἰτήσεως, μεταξὺ δὲ τῶν δύο αὐτόθι ἐκτεθειμένων αἰτιῶν διὰ τὴν πρώτην, διότι ἐνταῦθα ἅμα παρελθόντος τοῦ χρόνου ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὤφειλες νὰ ἀπελευθερώσῃς τὸν Στίχον, χωρὶς νὰ πράξῃς τοῦτο, δὲν ἐξεπλήρωσες τὴν ἐνοχήν σου καὶ ἑπομένως ἡ τοῦ δοθέντος αἰτία δὲν παρηκολούθησε.

(47) Οὐ δύναμαι, διὰ τὴν ἐν τῇ σημειώσει 45 ἀναφερθεῖσαν πρώτην αἰτίαν, ἀλλὰ δύναμαι ἕνεκα τῆς δευτέρας, ὅπερ ἐστὶ δυνάμει τοῦ δικαίου τῆς μετανοίας.

(actionem, quæ ex hoc contractu nascitur), ἐνῷ ὁ εἷς τῶν συμβαλλομένων οὐδὲν ἔδωκεν (nihil dedi), ὁ δὲ ἄλλος δὲν ἐξεπλήρωσε τὴν ὑπόσχεσίν του, δηλ. δὲν ἀπελευθέρωσε τὸν δοῦλον, (ἴδε τὸ ἐδάφ. 2 τοῦ νόμου, ὅπου ὁ Οὐλπιανὸς διηγεῖται τὴν περίπτωσιν, τὴν δώσασαν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐξήγησίν του, καὶ λέγει sed si tibi dedero, ut Stichum manumittas, si non facis, condicere possum) καὶ ἐνῷ ἠξεύρωμεν ὅτι πρὸς σύστασιν ἀνωνύμου συναλλάγματος ἀπαιτεῖται ἀναγκαίως ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ συμφώνου ἐκ μέρους ἑνὸς τῶν συμφωνησάντων (48). Ἰδοὺ ἡ κυρία δυσκολία τοῦ προκειμένου νόμου, τὴν ὁποίαν δὲν διαλύει παντάπασι ἡ τοῦ Ἀκκουρσίου ἑρμηνεία (49). Ἡ δυσκολία αὕτη παρεκίνησε καὶ τοὺς μεγαλοφυεστέρους νομοδιδασκάλους νὰ καταφύγωσι πρὸς διάλυσιν αὐτῆς εἰς τὰ βιαιότερα μέσα. Ὁ περικλεὴς Cujacius φρονεῖ, ὅτι αἱ λέξεις i. e. condictionem εἶναι ἀντιγραφέως ἄτοπος προσθήκη (glossema)· ἀλλὰ τὰς λέξεις ταύτας ἀπαντῶμεν εἰς ἅπαντα τοῦ Corpus juris τὰ χειρόγραφα, καὶ εἰς τῶν Βασιλικῶν τὰ σχόλια ἀναγινώσκομεν «ἀπαιτοῦμαι διὰ τοῦ *κονδικτίου*» (50),

(48) Βιβλ. 19. τίτλ. 4. δίγ. 1. θέμ. 2. 4. Βιβλ. 4. Τίτλ. 64. διαταξ. 6. Βασιλ. XX. 3. 1. Τ. 2. Σ. 496. XX. 3. 2. Τόμ. 2. Ε. 496. XX. 3. 8. Τόμ. 2. Σ. 497· Thibaut Pandecten T. Σ. 25. μετὰ τὴν σημ. l. Meno Pœhls Gründliche Darstellung etc. Σ. 19. καὶ ἐπ. Wæchter dissertatio cit. P. 46. nt. 52.

(49) Καθ' ἃ ὁ Joseph. Fernandez de. Retes λέγει εἰς τὰ συγγράμματά του (Opusculorum L. II. Sect. 1. C. IX. 9. (ἐν τῷ θησαυρῷ τοῦ Meerman Τόμ. 6. Σελ. 109.)), ὁ Ἀκκούρσιος εἶχεν ἤδη τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος νόμος δὲν ἀφορᾷ ἀνωνυμον συνάλλαγμα, ἀλλ' ἐπερώτησιν· χρεωστῶ ὅμως νὰ ὁμολογήσω ὅτι δὲν ἠμπόρεσα νὰ εὕρω τὴν γνώμην ταύτην ἐν ταῖς ἑρμηνείαις (Glossa) τοῦ Ἀκκουρσίου.

(50) Βασιλ. ἐκδ. Φαβρότου Τόμ. 3. Σελ. 508.

ὥστε ἡ γνώμη τοῦ σοφοῦ τούτου ἀνδρὸς στηρίζεται εἰς εἰκασίαν ἀσθενῆ. Πλὴν καὶ τὰς λέξεις ταύτας ἂν ἐξοβελίσωμεν, δὲν θέλομεν προβῆ πολὺ εἰς τὸ τῆς ἑρμηνείας ἔργον, διότι, ὡς ἤδη ἐρρέθη, ἡ κυρία τοῦ νόμου δυσκολία δὲν περιορίζεται εἰς αὐτάς· ἂν πρὸς διάλυσιν τῆς δυσκολίας ἦτο ἀνάγκη νὰ καταφύγωμεν εἰς φιλολογικὰς τομὰς, συμφερώτερον ἤθελεν εἶσθαι νὰ ἀπορρίψωμεν ὁλόκληρον τὸν νόμον, ὡς ἔπραξεν ὁ εὐφυὴς, ἀλλὰ πολλάκις αὐτογνώμων Ἀντώνιος Φάβερ (51), ὅστις φρονεῖ, ὅτι ἅπας ὁ προκείμενος νόμος εἶναι « ἔμβλημα τοῦ Τριβωνιανοῦ » ὃ ἐστι προσθήκη, γενομένη ὑπὸ Τριβωνιανοῦ τοῦ προέδρου τῆς πρὸς σύνταξιν τῶν νόμων παρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ διορισθείσης ἐπιτροπῆς. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἶναι εἰκασία ἀστήρικτος, μολονότι καὶ ἀποδεδειγμένη ἐὰν ἦτο ἡ γνώμη αὕτη, ἡ ἐπιστήμη δὲν ἤθελε μεγάλως ὠφεληθῆ ἐξ αὐτῆς, διότι τί ἄλλο τὸ δίκαιον τοῦ Corpus juris παρὰ τὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἐκείνης ἔργον; μὴ δὲν εἴμεθα ὑπόχρεοι νὰ παραδεχθῶμεν ὡς νόμους ὅλας τὰς μεταβολὰς, ὅσας ὁ νομοθέτης (ἤτοι ἐνταῦθα ὁ Ἰουστινιανὸς διὰ τοῦ Τριβωνιανοῦ καὶ τῶν συναδελφῶν αὐτοῦ) ἔκρινε εὔλογον νὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὸ πρὸ αὐτοῦ ἰσχύον δίκαιον; ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἀφήσωμεν κατὰ μέρος καὶ τὴν γνώμην ταύτην.

§ 13.

Συγέχεια.

Ὁ Κυπριανὸς Ρεγνέρος ἀΒ Ὀοστέργης (52) νομίζει, ὅτι ὁ νόμος ὑποτίθησι τὸν δοῦλον ἀπελευθερωθέντα ὑπὸ τοῦ

(51) Anton Faber Rationalia ad. h. l.

(52) C. Regnerus ab Oosterga ἐν ταῖς περὶ τῶν πανδεκτῶν disputationes αὐτοῦ ad h. l. § 4.

δεσπότου καὶ ἀποθανόντα μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του, ἐπαμένως ὅτι ὁ δεσπότης ἐξεπλήρωσε τὸ ὑποσχεθὲν καὶ τούτου ἕνεκα ὑπάρχει ἐνταῦθα ἀνώνυμον συνάλλαγμα· ἀλλὰ τὸ τῆς ἀγωγῆς, τὴν ὁποίαν ὁ νόμος δίδῃ τῷ δεσπότῃ, ὄνομα (i. e. condictionem) ἐπάγει δυσκολίας αὐτῷ καὶ διὰ τοῦτο νομίζει ἢ ὅτι πρέπει νὰ σβεσθῶσιν αἱ λέξις i. e. condictionem ἢ ὅτι πρέπει νὰ παρεντεθῇ τὸ ἀρνητικὸν non μεταξὺ τοῦ i. e. καὶ τοῦ condictionem. Ἀρκεῖ νὰ ἀναγνώσῃ τις τὸν νόμον ἀπὸ τοῦ ἐδαφίου 2. μέχρι τέλους διὰ νὰ πεισθῇ ὅτι ἡ γνώμη αὕτη δὲν ἔχει ὀρθῶς· ἐν τῷ ἐδαφίῳ 2. ὁ Οὐλπιανὸς λέγει « ἂν σοὶ δώσω τί διὰ νὰ ἀπελευθερώσῃς τὸν Στῖχον, σὺ ὅμως δὲν πράξῃς τοῦτο, δύναμαι νὰ ἀπαιτήσω τὸ δοθέν· » εἰς δὲ τὸ ἐδ. 3 ἐκθέτει τί ὑπαγορεύει τὸ δίκαιον, ὅταν σοὶ δώσω τί ἵνα ἀπελευθέρωσῃς τὸν δοῦλον σου ἐντὸς προσδιωρισμένου χρόνου. Αἱ τοῦ προλαβόντος θέματος λέξεις « si non facis, » ὅτι δηλ. σὺ δὲ τὸν ἀπελευθέρωσες, πρέπει νὰ ἀναφερθοῦν καὶ εἰς τὸ προκείμενον, διότι ἄλλως τὸ ζήτημα τοῦ Οὐλπιανοῦ εἶναι τοὐλάχιστον ἀκατανόητον. Μετὰ τὴν πρότασιν « ἐὰν σοὶ δώσω τί ἵνα ἀπελευθερώσῃς τὸν Στῖχον ἐντός τινος προθεσμίας καὶ σὺ ἀπελευθερώσῃς αὐτὸν, » δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γενῇ εὐλόγως ἡ ἐρώτησις τί μέλλει γενέσθαι; διότι ἐγὼ μὲν σὲ ἔδωκά τι διὰ νὰ ἀπελευθερώσῃς τὸν δοῦλον σου, σὺ δὲ τὸν ἀπελευθέρωσες, ἄρα πᾶς τις, καὶ χωρὶς τῆς παραμικρὰς περὶ τῶν νόμων ἰδέας, θέλει εἰπεῖ, ὅτι ἕκαστος ἔπραξε τὸ ὑποσχεθὲν καὶ ἐπομένως δὲν ὑπάρχει ἀφορμὴ εἰς ζήτημα. Ἀλλ' ὁ Οὐλπιανὸς ἐρωτᾷ καὶ ἀποκρίνεται μὲ διακρίσεις δεικνυούσας προφανέστατα, ὅτι τὸ si non facis τοῦ ἐδαφίου 2. ἀναφέρεται καὶ ἐνταῦθα. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὸ ἐδαφ. 3 ὅπου ἐπομέ-

ὥστε ἡ γνώμη τοῦ σοφοῦ τούτου ἀνδρὸς στηρίζεται εἰς εἰκασίαν ἀσθενῆ. Πλὴν καὶ τὰς λέξεις ταύτας ἂν ἐξοβελίσωμεν, δὲν θέλομεν προβῆ πολὺ εἰς τὸ τῆς ἑρμηνείας ἔργον, διότι, ὡς ἤδη ἐρρέθη, ἡ κυρία τοῦ νόμου δυσκολία δὲν περιορίζεται εἰς αὐτάς· ἂν πρὸς διάλυσιν τῆς δυσκολίας ἦτο ἀνάγκη νὰ καταφύγωμεν εἰς φιλολογικὰς τομὰς, συμφερώτερον ἤθελεν εἶσθαι νὰ ἀπορρίψωμεν ὁλόκληρον τὸν νόμον, ὡς ἔπραξεν ὁ εὐφυὴς, ἀλλὰ πολλάκις αὐτογνώμων Ἀντώνιος Φάβερ (51), ὅστις φρονεῖ, ὅτι ἅπας ὁ προκείμενος νόμος εἶναι « ἔμβλημα τοῦ Τριβωνιανοῦ » ὃ ἐστι προσθήκη, γενομένη ὑπὸ Τριβωνιανοῦ τοῦ προέδρου τῆς πρὸς σύνταξιν τῶν νόμων παρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ διορισθείσης ἐπιτροπῆς. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἶναι εἰκασία ἀστήρικτος, μολονότι καὶ ἀποδεδειγμένη ἐὰν ἦτο ἡ γνώμη αὕτη, ἡ ἐπιστήμη δὲν ἤθελε μεγάλως ὠφεληθῆ ἐξ αὐτῆς, διότι τί ἄλλο τὸ δίκαιον τοῦ Corpus juris παρὰ τὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἐκείνης ἔργον; μὴ δὲν εἴμεθα ὑπόχρεοι νὰ παραδεχθῶμεν ὡς νόμους ὅλας τὰς μεταβολὰς, ὅσας ὁ νομοθέτης (ἤτοι ἐνταῦθα ὁ Ἰουστινιανὸς διὰ τοῦ Τριβωνιανοῦ καὶ τῶν συναδελφῶν αὐτοῦ) ἔκρινε εὔλογον νὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὸ πρὸ αὐτοῦ ἰσχύον δίκαιον; ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἀφήσωμεν κατὰ μέρος καὶ τὴν γνώμην ταύτην.

§ 13.

Συγέχεια.

Ὁ Κυπριανὸς Ρεγνέρος ἀβ Ὀοστέργης (52) νομίζει, ὅτι ὁ νόμος ὑποτίθησι τὸν δοῦλον ἀπελευθερωθέντα ὑπὸ τοῦ

(51) Anton Faber Rationalia ad. h. l.

(52) C. Regnerus ab Oosterga ἐν ταῖς περὶ τῶν πανδεκτῶν disputationes αὐτοῦ ad h. l. § 4.

δεσπότου καὶ ἀποθανόντα μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του, ἐπαμένως ὅτι ὁ δεσπότης ἐξεπλήρωσε τὸ ὑποσχεθὲν καὶ τούτου ἕνεκα ὑπάρχει ἐνταῦθα ἀνώνυμον συναλλαγμα· ἀλλὰ τὸ τῆς ἀγωγῆς, τὴν ὁποίαν ὁ νόμος δίδῃ τῷ δεσπότῃ, ὄνομα (i. e. condictionem) ἐπάγει δυσκολίας αὐτῷ καὶ διὰ τοῦτο νομίζει ἢ ὅτι πρέπει νὰ σβεσθῶσιν αἱ λέξις i. e. condictionem ἢ ὅτι πρέπει νὰ παρεντεθῇ τὸ ἀρνητικὸν non μεταξὺ τοῦ i. e. καὶ τοῦ condictionem. Ἀρκεῖ νὰ ἀναγνώσῃ τις τὸν νόμον ἀπὸ τοῦ ἐδαφίου 2. μέχρι τέλους διὰ νὰ πεισθῇ ὅτι ἡ γνώμη αὕτη δὲν ἔχει ὀρθῶς· ἐν τῷ ἐδαφίῳ 2. ὁ Οὐλπιανὸς λέγει « ἂν σοὶ δώσω τί διὰ νὰ ἀπελευθερώσῃς τὸν Στῖχον, σὺ ὅμως δὲν πράξῃς τοῦτο, δύναμαι νὰ ἀπαιτήσω τὸ δοθέν· » εἰς δὲ τὸ ἐδ. 3. ἐκθέτει τί ὑπαγορεύει τὸ δίκαιον, ὅταν σοὶ δώσω τί ἵνα ἀπελευθέρωσῃς τὸν δοῦλον σου ἐντὸς προσδιωρισμένου χρόνου. Αἱ τοῦ προλαβόντος θέματος λέξεις « si non facis, » ὅτι δηλ. σὺ δὲ τὸν ἀπελευθέρωσες, πρέπει νὰ ἀναφερθοῦν καὶ εἰς τὸ προκείμενον, διότι ἄλλως τὸ ζήτημα τοῦ Οὐλπιανοῦ εἶναι τοὐλάχιστον ἀκατανόητον. Μετὰ τὴν πρότασιν « ἐὰν σοὶ δώσω τί ἵνα ἀπελευθερώσῃς τὸν Στῖχον ἐντός τινος προθεσμίας καὶ σὺ ἀπελευθερώσῃς αὐτὸν, » δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γενῇ εὐλόγως ἡ ἐρώτησις τί μέλλει γενέσθαι; διότι ἐγὼ μὲν σὲ ἔδωκά τι διὰ νὰ ἀπελευθερώσῃς τὸν δοῦλον σου, σὺ δὲ τὸν ἀπελευθέρωσες, ἄρα πᾶς τις, καὶ χωρὶς τῆς παραμικρὰς περὶ τῶν νόμων ἰδέας, θέλει εἰπεῖ, ὅτι ἕκαστος ἔπραξε τὸ ὑποσχεθὲν καὶ ἐπομένως δὲν ὑπάρχει ἀφορμὴ εἰς ζήτημα. Ἀλλ' ὁ Οὐλπιανὸς ἐρωτᾷ καὶ ἀποκρίνεται μὲ διακρίσεις δεικνυούσας προφανέστατα, ὅτι τὸ si non facis τοῦ ἐδαφίου 2. ἀναφέρεται καὶ ἐνταῦθα. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὸ ἐδαφ. 3 ὅπου ἐπομέ-

γως πρόκειται ἀναμφιβόλως, ὅτι ὁ δοῦλος ἀπέθανε πρὶν ἀπελευθερωθῇ, ἐξακολουθεῖ ὁ Οὐλπιανὸς • ἐὰν δὲ οὐδὲν ἔδωκά σοι πρὸς τὴν τοῦ δούλου ἀπελευθέρωσιν, σοὶ ὑπεσχέθην ὅμως τί, ἔχεις (κατὰ τὸν Πρόκουλον) ἀγωγὴν κτλ. • Πῶς εἶναι λοιπὸν δυνατὸν, ἐν ᾧ ἄχρι τοῦ δε ἐπρόκειτο περὶ τῆς περιστάσεως, καθ' ἣν ὁ Στίχος δὲν εἶχεν ἀπελευθερωθῇ, νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι διὰ μιᾶς το θέμα μετεβλήθη καὶ ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ κῶλον, τὸ ὁποῖον, συνεχόμενον μὲ τὰ προλαβόντα διὰ τοῦ quinimmo, ἀποτελεῖ τὸ τελευταῖον μέρος μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς περιόδου, ὁ Στίχος θεωρεῖται ὡς ἀπελευθερωθεὶς πρὸ τῆς ἀποδιώσεώς του (53); Ἡ δευτέρα γνώμη τοῦ K. Ὀοστέργα περὶ τοῦ ὁρισμοῦ τῶν λέξεων i. e. condictionem ἢ τῆς παρενθέσεως τοῦ non, ὡς μὴ στηριζομένη εἰς οὐδὲν χειρόγραφον, εἶναι παντάπασιν αὐθαίρετος καὶ τοῦτου ἕνεκα ἀπορριπτέα.

Μὲ πολλὴν ὀξύνοιαν ἐπεχείρησε τοῦ νόμου τούτου τὴν ἑρμηνείαν καὶ ὁ Ἱσπανὸς Fernandez de Retes (54). Κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ, ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος θέματι, ὁ ἕτερος τῶν συμβαλλομένων ἤτοι ὁ τοῦ Στίχου κύριος ἐξεπλή-

(53) Τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Oosterga μάμφεται καὶ ὁ Wœchter ἴδε Archiv. f. d. civilist. Praxis Τόμ. 15. Τετρ. 2. Σ. 220. nt. 60. Παρατηρητέον δὲ ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν μὲ τὸν Ὀοστέργα τρόπον ἐξηγεῖ τὸν νόμον καὶ ὁ Schmitthenner ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ Ueber Vertræge etc. Giessen 1831. Σ. 119—120. Ἀλλ' οἱ ἀναφερθέντες κατὰ τῆς γνώμης τοῦ Ὀοστέργα λόγοι ἐφαρμόζονται καὶ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ K. Schmitthenner.

(54) Opuscul. L. II. Sect. 1. C. IX. 9. et Sect. II. C. VII. 2. et sq. (ἐν τῷ θησαυρῷ τοῦ Meerman Τόμ. VI. Σελ. 109. 132. 134.) τὴν ἑρμηνείαν τοῦ συγγραφέως τούτου ἀποδέχεται καὶ εἷς τῶν μεγίστων νομοδιδασκάλων τῆς Γερμανίας, ὁ Glück, εἰς τὸ πολύτομον αὐτοῦ σύγγραμμα ausfuehrliche Erlæuterung der Pandecten. T. 13. Σ. 41. nt. 89.

ρωσε τὴν ὑπόσχεσίν του, ἄρα ὑπάρχει πραγματικῶς ἀνώνυμον συνάλλαγμα· οἱ δὲ λόγοι του εἶναι οἱ ἑξῆς· Ἀνάγκη νὰ διακρίνωμεν δύο εἰδῶν αἰτίας, δι' ἃς εἷς τῶν συναλλαττομένων μερῶν χορηγεῖ τι τῷ ἄλλῳ. Χορηγῷ σοι τί ἢ διὰ νὰ ἐκτελέσῃς πρᾶξιν, φέρουσάν μοι χρηματικὸν ὄφελος, οἷον νὰ στηρίξῃς τὸν σαθρόν μου οἶκον, ἢ διὰ νὰ πράξῃς τί μὴ φέρον τοιοῦτον πραγματικὸν ὄφελος, ὡς Π. Χ. νὰ ἀπελευθερώσῃς τὸν δοῦλον σου. Εἰς τὴν πρώτην περίστασιν τὸ χρηματικὸν ὄφελος, εἶναι ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ συναλλάγματος, καὶ ἂν ὁ σκοπὸς οὗτος ματαιωθῇ ἐξ ὁποιασδήποτε αἰτίας, ματαιοῦται καὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ ἑτέρου ὑποσχεθέντος ἡ ἐκπλήρωσις. Εἰς τὴν δευτέραν ὅμως περίστασιν, καθ' ἣν ἐκ τῆς πράξεώς σου δὲν προκύπτει εἰς ἐμὲ χρηματικὸν ὄφελος, ὁ σκοπὸς, τοῦ ὁποίου ζητῶ τὴν ἐκτέλεσιν, συνίσταται εἰς τὴν σὴν προθυμίαν πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ὁρισμοῦ μου, εἰς τὴν ὑπακοήν σου τῇ θελήσει μου, καὶ τούτου τεθέντος, ἐὰν ἡ ἀποβίωσις τοῦ Στίχου ἐπέλθῃ πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως, εἰμπορῶ ἄρά γε νὰ εἴπω· δὲν ὑπήκουσας εἰς τὴν θέλησίν μου, κατεφρόνησας τὸν ὁρισμόν μου; ὄχι βέβαια, διότι σὺ μὲν εἶσαι πρόθυμος νὰ τὸν ἐκτελέσῃς καὶ μόνος ὁ τοῦ Στίχου θάνατος κατέστησε τὴν ἐκτέλεσιν ἀδύνατος. Ὅθεν, ἐπειδὴ ἡ ὑπακοὴ καὶ προθυμία σου πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὁρισμοῦ μου ἦτο τὸ τέλος, ἐφ' ᾧ σοὶ ἔδωκά τι, σὺ δὲ ἦσο καὶ πρόθυμος καὶ ὑπήκοος, δὲν δύναμαι νὰ προτείνω, ὅτι ὁ σκοπὸς, δι' ὃν ἔλαβες τὰ χρήματα, δὲν ἐξετελέσθη καὶ ἐπομένως ὄχι μόνον δὲν δύναμαι νὰ ζητήσω τὴν ἀνάληψιν τοῦ δοθέντος, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑποσχεθὲν ὀφείλω νὰ ἐκπληρώσω.

Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἀνάλυσις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἦναι ὀρθή·

λάγματος τοῦ ἀφορῶντος τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ δούλου, προέκυψεν εἰς αὐτὸν ζημία, καὶ ὅτι ἐπομένως ἐξ αἰτίας τοῦ συναλλάγματος ἐστερήθη τοῦ δούλου ἄνευ ἀντιτίμου, τότε μόνον δὲν εἶναι ὑπόχρεως νὰ ἐπιστρέψῃ τὰ δοθέντα χρήματα.

« . . . . Quodsi distracturus non erat eum, oportet id, quod accepit, restitui » δηλ. Ἐὰν δὲ δὲν ἔμελλε νὰ τὸν πωλήσῃ ὀφείλει νὰ ἀποδώσῃ ὅπερ ἔλαβε.

Ὁ Οὐλπιανὸς ἐπομένως ἀναφέρει εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ παρατεθέντος νόμου ἀπόφασιν ἐκ διαμέτρου ἐναντίαν τῆς τοῦ Retes ἀποφάσεως, διότι κατὰ τὸν Ῥωμαῖον νομοδιδάσκαλον ὁ κύριος τοῦ δούλου, ἂν καὶ πρόθυμος εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς θελήσεως τοῦ ἄλλου συναλλαττομένου μέρους, ὀφείλει νὰ ἐπιστρέψῃ τὰ χρήματα, ἡ δὲ ἀπόφασις αὕτη ἤθελεν εἶσθαι ἀκατανόητος ἂν ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐξεπλήρωσε τὴν διὰ τοῦ συναλλάγματος ἐπιβαλλομένην αὐτῷ ἐνοχήν. Τὴν αὐτὴν τοῦ ζητήματος τούτου λύσιν εὑρίσκομεν καὶ εἰς τὸ θέμα 4 τοῦ αὐτοῦ νόμου. Ἐκ πάντων δὲ τούτων ἐξάγεται ὅτι καὶ τοῦ Retes ἡ γνώμη εἶναι ἐσφαλμένη καὶ ὅτι ἐπομένως χρεία νὰ ἀναζητήσωμεν ἑρμηνείαν ἄλλην εὐλογωτέραν τοῦ Βιβλ. 12. τίτλ. 4. διγ. 3. ἐδαφ. 4.

§ 14.

Συνέχεια.

Καθῆκον παντὸς ἑρμηνευτοῦ εἶναι νὰ ἐξηγῇ τὸν νόμον χωρὶς νὰ ἀποῤῥίπτῃ, ἄνευ βασίμου λόγου, ὄχι μόνον οὐδεμίαν λέξιν ἀλλ' οὔτε γράμμα, εἰ δυνατὸν, τοῦ κειμένου· ἅμα δὲ νὰ ἐξηγῇ αὐτὸν τοιουτοτρόπως, ὥστε τὸ ἐξαγόμενον νόημα νὰ μὴν ἀντιβαίνῃ εἰς τοὺς ὁρισμοὺς τῶν ἄλλων ἰσχυόντων.

νόμων. Ἂς ἐπαναλάβωμεν καὶ αὖθις τὸ κείμενον τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος νόμου.

Quinimmo etsi nihil tibi dedi ut manumitteres, placuerat tamen, ut darem, ultro tibi competere actionem (Proculus ait, τοῦτο ἀναπληρωτέον ἀπὸ τὸ προηγούμενον θέμα) quae ex hoc contractu nascitur i. e. condictionem, defuncto quoque eo. Εἴδομεν ἀνωτέρω, ἀποκρούοντες τὴν γνώμην τοῦ Retes, ὅτι ἐνταῦθα δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἦναι λόγος περὶ ἀνωνύμου συναλλάγματος. Διὰ τοὺς αὐτοὺς, ὅσους αὐτόθι ἐξεθέσαμεν λόγους δὲν πρόκειται ἐνταῦθα βεβαίως μήτε περὶ ἑνὸς τῶν τεσσάρων ἐπωνύμων συναλλαγμάτων, (contractus reales nominati)· εἶναι δὲ προφανέστατον, μηδὲ χρήζει παντάπασιν ἀποδείξεως, ὅτι ὁ νόμος δὲν ἀμελεῖ οὔτε περὶ πράσεως, μισθώσεως, ἐντολῆς καὶ κοινωνίας, διότι τὸ ἀντικείμενον τῶν συναλλαγμάτων τούτων, εἰδικῶς ὡρισμένον παρὰ τῶν νόμων, δὲν εὑρίσκεται ἐν τῷ χωρίῳ, μήτε τέλος περὶ ἐγγράφου συναλλάγματος, διότι τὸ χωρίον οὐδὲν λέγει περὶ ἐγγράφου. Ἀλλὰ τούτων πάντων ἀφαιρουμένων, ποῖον ὑπολείπεται συνάλλαγμα, ἐπειδὴ περὶ contractus ὁ λόγος ἐν τῷ νόμῳ; Ἡ ἀπάντησις εὔκολος (57)· ὁ νόμος πραγματεύεται περὶ τοῦ συναλλάγματος τῆς ἐπερωτήσεως (58).

---

(57) Γνωστὸν ὅτι τέσσαρα συναλλαγμάτων εἴδη ὑπάρχουσι· aut enim re contrahitur obligatio, aut verbis, aut litteris, aut consensu. Gaji Instit. Lib. III. §. 89.

(58) Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Retes, ὁ Ἀκκουρσιος εἶχεν ἤδη τὴν γνώμην ἑαυτήν, τὴν ὁποίαν ὅμως κατὰ δυστυχίαν, ὡς εἶπον, δὲν ἠμπόρεσα νὰ εὕρω εἰς τοῦ Ἀκκουρσίου τὰς ἑρμηνείας (Glossa), μετ' αὐτὸν δὲ ὁ Bar-

Ἀλλὰ πῶς εἰμπορεῖ ὁ Οὐλπιανὸς νὰ ὁμιλῇ περὶ τῆς ἐπερωτήσεως ἐν τῷ τίτλῳ τῷ περὶ τῆς τῶν ἐξ αἰτίας δοθέντων κλ. αἰτήσεως, ἀγωγῆς δηλ. εὑρισκομένης κυρίως ὅπου πρόκειται λόγος περὶ ἀνωνύμων συναλλαγμάτων; τοιαύτην ἐνδέχεται νὰ μὲ ἀπευθύνωσίν ἐρώτησιν οἱ διαφωνοῦντες πρὸς ἐμὲ περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ χωρίου τούτου. Τὸ τοιοῦτον μὴ φανῇ παράδοξον, καθ' ὅτι εἰς τὰ δίγεστα ἀπαντῶμεν πολλάκις παραδείγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἀνήκουσι μὲν εἰς τὸν τίτλον ὑφ' ὃν εὑρίσκονται, χρησιμεύουσιν ὅμως πρὸς τελείαν καὶ ἀκριβῆ διασάφισιν τῆς κυρίας ὕλης (59), πρᾶγμα ὄχι μόνον φυσικὸν ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον· οὕτω καὶ ἐνταῦθα. Κατ' ἀρχὰς ὁ Οὐλπιανὸς ὁμιλεῖ ἐν τῷ νόμῳ τούτῳ περὶ τῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν ὁ ἐκπληρώσας τὴς ἐνοχὴν δύναται νὰ ἀναλάβῃ τὸ δοθὲν, ἀπὸ δὲ τῆς δευτέρας περιόδου τοῦ θέματος 3 (Sed si Stichus decesserit) ἄρχεται λαλῶν περὶ τῶν τυχηρῶν, καὶ ἐκθέσας, ὅτι ἐπὶ τῶν ἀνωνύμων συναλλάγμάτων δὲν δύναται νὰ ζητηθῇ τοῦ δοθέντος ἡ ἀνάληψις ἂν τὸ ἕτερον μέρος κωλυθῇ ἐκ τύχης εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τὰς ἐνοχῆς του, ἐξακολουθεῖ ἐν τῷ ἐδαφίῳ 4 χρώμενος τῷ ἐπιτακτικῷ quinimmno διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὑπάρχουσι καὶ περιστάσεις, καθ' ἃς *καὶ τὸ ὑποσχεθὲν*

---

tolomæus Chesius, Different. juris C. 51. n. 5· ἀλλ' οὗτος ἐκθέτει τὴν γνώμην ταύτην χωρὶς ἄλλης αἰτιολογίας, εἰμὴ ὅτι ὁ νόμος ἄλλως εἶναι ἀκατανόητος· ἴσως δὲ διὰ τὸ ἀναιτιολόγητον τούτου καὶ ὁ Glück ἀναφέρων ἐν τῷ Commentar der Hellfeldischen Pandecten Τόμ. 13. P. 41. nt. 89 τὴν γνώμην τοῦ Chesius τὴν ἀποδοκιμάζει, χωρὶς νὰ στηρίξῃ τὴν ἀποδοκιμασίαν του ταύτην εἰς λόγον τινά.

(59) Π. Χ. Βιβλ. 19. Τιτλ. 2. διγ. 32. Βιβλ. 19. Τιτλ. 4. διγ. 1. ἐδαφ. 2. καὶ εἰς τὰ Βασιλ. XX. 1. 32. Τομ. 2. Σ. 430. XX. 3. 1. Τομ. 2. Σελ. 496. ἐκδ. Φαβρότου.

μόνον καὶ μήπω δοθὲν πρέπει νὰ χορηγηθῇ, καί τοι τοῦ ἄλλου μέρους κωλυθέντος εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐνοχῆς τοῦ (ἐννοεῖται ἐκ τύχης).

Καὶ αὕτη μὲν ἡ παρέκβασις περὶ τούτου. Μεταβαίνομεν δὲ ἤδη εἰς ἄλλην οὐσιωδεστέραν ἔνστασιν. Διατὶ ὁ Οὐλπιανὸς μεταχειρίζεται τὸν γενικὸν ὅρον Placuerit tamen, καὶ ὄχι τὴν τέχνικὴν κατὰ τὴν ἐπερώτησιν ἔκφρασιν· spopondi ἢ promisi tamen; Ὁ Οὐλπιανὸς κατὰ ἀλήθειαν δὲν εἶναι ἐνταῦθα πολλὰ ἀκριβὴς περὶ τὴν ἔκφρασιν, ἀλλ' εἶναι οὐχ ἧττον ἀληθὲς, ὅτι ὁ γενικὸς ὅρος placuerit ἰσοδυναμεῖ ἐνταῦθα μὲ τὸν ὅρον spopondi καὶ τὴν περὶ τούτου ἀπόδειξιν εὑρίσκομεν εἰς τὰ Βασιλικά. Ταῦτα περιέχουσι δύο μεταφράσεις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρίου· ἡ μία ἐξ αὐτῶν ἐν τῷ κειμένῳ ὑπὸ ἀνωνύμου τινος μεταφραστοῦ γενομένη ἔχει οὕτως (60). « Εἰ γὰρ μὴ δέδωκα, ἀλλὰ *συνεφώνησα*, ἐνάγομαι καὶ ἀποθανόντος αὐτοῦ. »

Ὁ ἀνώνυμος μεταφράζει ἐνταῦθα τὴν γενικὴν λέξιν placuerit μὲ τὴν ἐπίσης γενικὴν *συνεφώνησα*, ἀλλ' ἡ ἑτέρα μετάφρασις, ὑπὸ Κυρίλλου τινὸς γενομένη καὶ εὑρισκομένη εἰς τὰ σχόλια τῶν Βασιλικῶν (61), εἶναι διάφορος, λέγουσα. « Ἀλλὰ κἂν μὴ ἔδωκά τι, *ἐπηγγειλάμην* δὲ, ἀπαιτοῦμαι διὰ τοῦ κονδικτίου ».

Ἐκ τῆς μεταφράσεως ταύτης βλέπομεν, ποίαν ἔννοιαν ἀπέδωκεν ὁ Κύριλλος ἐνταῦθα εἰς τὸν ὅρον « placuerit » καὶ νομίζω, ὅτι ὁ νομοδιδάσκαλος οὗτος ζήσας, κατὰ τὴν γνώμην τῶν νεωτέρων κριτικῶν, περὶ τὰ τέλη τῆς Αὐτοκρα-

(60) Βασιλ. ἔκδοσ. Φαβρ. Τομ. 3. Σ. 495.

(61) Βασιλ. ἔκδοσ. Φαβρ. Τομ 3. Σ. 508.

τορίας τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τιμώμενος διὰ τὴν ἀκρίβειάν του πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὁπωσοῦν ἀξιόπιστος, προκειμένου λόγου περὶ τῆς σημασίας μιᾶς λέξεως τῶν Διγέστων τοῦ Ἰουστινιανοῦ· εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ἡ λέξις « ἐπαγγέλλομαι » εἶναι ὁ τεχνικὸς κατὰ τὴν ἐπερώτησιν ὅρος, σημαίνων Ἕλληνιστὶ ὅ,τι τὸ spondeo Λατινιστί· (62) καὶ εἶναι ἐπίσης γνωστὸν ὅτι ἐπὶ τοῦ συναλλάγματος τούτου, τοῦ μὲν ἑνὸς μέρους ἡ ἐρώτησις ἦτο « spondes ? promittis ? κλ. ἡ δὲ ἀπόκρισις τοῦ ἄλλου « spondeo, promitto κλ (63).

Προσθετέον ἤδη ὀλίγα τινα καὶ περὶ τῶν λέξεων τοῦ ἡμετέρου νόμου « i. e. condictionem, » λέξεων, αἵτινες ἐπροξένησαν εἰς τοὺς ἑρμηνευτὰς αὐτοῦ τοιαύτας δυσκολίας. Καθ' ἣν ὑπερασπίζομαι ἑρμηνείαν ὁ Οὐλπιανὸς λέγει « ultro tibi competere actionem quæ ex hoc contractu (ex stipulatione) nascitur i. e. condictionem » ἄρα ὀνομάζει τὴν ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως ἀγωγὴν « condictionem » καὶ δικαίως! διότι εἰς τὴν εἰσαγωγὴν 15 ἐν ἀρχῇ ὁ Ἰουστινιαν. λέγει « Ex qua (stipulatione) duæ proficiscuntur actiones, tam condictio certi, si certa sit stipulatio, quam ex stipulatu, si incerta· » ἄρα condictio εἶναι ἡ ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως πηγάζουσα ἀγωγὴ ὅταν ἡ ἐπερώτησις ἔχῃ ὡρισμένον ἀντικείμενον (certa sit)· ! καὶ τί πλέον ὡρισμένον παρὰ τὰ ὑποσχεθέντα χρήματα περὶ ὧν γίνεται λόγος εἰς τὸν ἡμέτερον νόμον (64); Οἱ λόγοι οὗτοι ἀρκοῦσι, νομίζω, πρὸς ἀπόδειξιν,

(62) Labbaei Glossar. Cyrilli Philoxeni aliorumque veterum p. 91 ἐν τῇ λέξει ἐπαγγελία καὶ ἐπαγγέλλομαι.

(63) Gaji Instit. Libr. III. § 92.

(64) Ὅτι ὁ νόμος μας ὁμιλεῖ περὶ pecunia, τοῦτο τὸ βλέπει πᾶς ὅστις τὸν

ὅτι ὁ νόμος, τοῦ ὁποίου ἐπεχείρησα τὴν ἑρμηνείαν, ἀφορᾷ τὴν ἐπερώτησιν, καὶ ὁ ἐν τῷ § 9 ἐκτεθεὶς γενικὸς κανὼν, περὶ τῆς ἐπιῤῥοῆς τῆς τύχης εἰς τὰ συναλλάγματα, ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς τὸ τῆς ἐπερωτήσεως.

Τεθέντος δὲ ἅπαξ ὅτι ὁ ἡμέτερος κανὼν ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς τὸ συνάλλαγμα τοῦτο, τὸ συμπέρασμα εἶναι προφανές· εἴπομεν, ἐπιχειροῦντες τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς ταύτης εἰς τὴν ἐπερώτησιν, ὅτι τὸ συνάλλαγμα τοῦτο ἦτο κατὰ μόνον τὸν τύπον εἰδικὸν καὶ ὅτι πραγματικῶς ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ καὶ ἐπεριλάμβανεν ὅλα τὰ εἴδη τῶν συναλλαγμάτων καὶ συμφώνων· ἡ ἀπόδειξις ἄρα, ὅτι τὸ P. Δ. ἐφαρμόζει τὸν κανόνα εἰς τὴν ἐπερώτησιν, ἔχει τὴν σημαντικὴν συνέπειαν, ὅτι, ἐκτὸς τοῦ συναλλάγματος τῆς πράσεως καὶ ἀγορασίας, ἐκτείνει τὴν ἰσχύν του καὶ ἐφ' ὅλα ὅσα ἠδύνατο νὰ περιβάλλῃ ἡ ἐπερώτησις, ὅπερ ἐστὶν εἰς ἅπαντα τῶν συναλλαγμάτων τὰ εἴδη (65) διότι δὲν εἶναι

ἀναγνώσει ἐξ ἀρχῆς. Ἰδὲ περὶ τῆς λέξεως « condictione » καὶ Barth. Chesius Different. juris C. σι. 8. Ἄλλος τρόπος ἐξηγήσεως τοῦ i. e. condictionem, εἶναι ὁ ἐξῆς. Ἡ ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως ἀγωγὴ εἶναι ὁμολογουμένως ἀγωγὴ περιωρισμένη (προσωπικὴ, in personam), ὁ δὲ Gajus (Inst. Comment. L. IV. § 5) λέγει· Appellantur autem in rem quidem actiones, vindicationes, in p e r s o n a m vero actiones, quibus dari fierive oportere intendimus, c o n d i c t i o n e s· τὴν αὐτὴν ὀνοματοθεσίαν παρεδέχθη καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς (Εἰσαγ. Βιβλ. 4. Τίτλ. 6. § 15.) Τέλος καὶ ἐν ταῖς ἑρμηνείαις τοῦ Ἀκκουρσίου ἀποδίδεται εἰς τὴν λέξιν condictio ἡ ἔννοια προσωπικῆς ἀγωγῆς.

(65) Ὅτι ἡ ἐπερώτησις τὴν σήμερον δὲν ὑπάρχει, εἶναι ἀδιάφορον εἰς τὸν ἡμέτερον συλλογισμόν· κύριος σκοπός μας εἶναι ν' ἀποδείξωμεν, ὅτι ὁ γενικὸς κανὼν ἐφαρμόζετο ἐπὶ τοῦ P. Δ. ὄχι μόνον εἰς τὴν ἐπερώτησιν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἅπαντα τὰ σύμφωνα καὶ συναλλάγματα.

Ἂν δέ τις νομίζῃ, ὅτι ὁ κανὼν οὗτος ἐπεκράτει εἰς τὴν ἐπερώτησιν μόν γ

περαιτέρω νὰ ἐπαναλάβωμεν, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι κατέφευγαν εἰς τὸν τύπον τῆς ἐπερωτήσεως πάντοτε, ὁσάκις ἤθελον νὰ κυρώσωσι σύμφωνόν τι (66).

§ 15.

Ἑρμηνεία τοῦ βιβλ. 19 *τίτλ.* 1 *διγ.* 18 *καὶ τοῦ βιβλ.* 17 *τίτλ.* 2 *διγ.* 58 *θεμ.* 1.

Φθάσας εἰς τὸ τέρμα τοῦ σκοποῦ μου, ἤθελα τελειώσει ἐδῶ τὴν πραγματείαν μου, ἂν δὲν ὑπεσχόμην (§ 10 Σημ. 33) καὶ δὲν ὤφειλον νὰ δώσω ἐνταῦθα σύντομον τὴν ἐξήγησιν τεσσάρων νόμων, ἐφ' ὧν στηρίζονται οἱ ἀντίπαλοι τῆς ὁποίας πρεσβεύω ἀρχῆς, διὰ νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη πρέπει ὅθεν νὰ περιορισθῇ μόνον εἰς τὸ τῆς πράσεως καὶ ἀγορασίας συναλλαγμα καὶ ὅτι ἐπὶ τῶν λοιπῶν συναλλαγμάτων πρέπει νὰ ληφθῇ ὡς κανὼν, ὅτι, κωλυθέντος τοῦ ἑνὸς εἰς τῆς

διὰ τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῆς φύσιν. καὶ ὅτι ἑπομένως τὴν σήμερον, τῆς ἐπερωτήσεως μὴ ὑπαρχούσης, ἀφανίζεται καὶ τοῦ γενικοῦ κανόνος ἡ ἐφαρμογὴ, ἀνάγκη, πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης του, ν' ἀποδείξῃ·

α) Ὅτι ὁ κανὼν συνοίκησε μὲ τὴν εἰδικὴν τῆς ἐπερωτήσεως φύσιν, ὅπερ δὲν εἶναι εὔκολον νὰ ἀποδειχθῇ· καὶ,

β) Ὅτι ἡ ἐπερώτησις δὲν ὑπάρχει τὴν σήμερον· ἡ τελευταία αὕτη πρότασις εἶναι νομίζω ἐν μέρει ἀληθὴς καὶ ἐν μέρει ὄχι. Διότι εἰς τὴν ἐπερώτησιν πρέπει νὰ διακρίνωμεν τὸ τυπικὸν (das Formelle) καὶ τὸ πραγματικὸν (das Materielle) μέρος. Ἰδ. Roshirt Ueber das System der Vertræge Heidelberg 1839. Σ. 33. Τὸ πρῶτον δὲν ὑπάρχει πλέον, τὸ δεύτερον ὅμως, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ τὸ σημαντικώτερον, ἰσχύει ἔτι, καὶ ἑπομένως εἰσπορεῖ νὰ εἴπῃ τις ἀκριβέστερον, ὅτι ἡ ἐπερώτησις διασώθη μέχρι τοῦδε ἐν μέρει· ἀλλὰ τῆς οὕτως εἰπεῖν ταύτης ἡ διαφορὰ καὶ ἀποδεικτικὴ δὲν ἀνήκει ἐνταῦθα.

(66) Hugo Geschichte des Röm. Rechts. (Ἱστορία τοῦ Ρ. Δ.) Σ. 621 ἐν τῇ ἐνδεκάτῃ ἐκδόσει.

ἐνοχῆς του τὴν ἐκπλήρωσιν, ἀπαλλάττεται δι' αὐτοῦ τούτου καὶ ὁ ἕτερος ἀπὸ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἰδικῆς του.

Ἐκ τῆς ἑπομένης ἑρμηνείας θέλει γενῇ δῆλον, ὅτι οἱ νόμοι οὗτοι ὄχι μόνον δὲν περιέχουν τί κατὰ τοῦ ἡμετέρου κανόνος, ἀλλὰ ἐν μέρει συνηγοροῦσιν ὑπὲρ αὐτοῦ. Εἶναι δὲ οἱ νόμοι οὗτοι εἰς τὸ Corpus Juris οἱ ἑξῆς·

Βιβλ. 19 τίτλ. 2 διγ. 19 θέμ. 6 διγ. 30 θέμ. 1 καὶ διγ. 33. βιβλ. 17 τίτλ. 2. διγ. 58 θέμ. 1.

Εἰς τὰ βασιλικά.

XX.	1.	19.	Τόμ.	2.	Σελ.	422
XX.	1.	30.	Τόμ.	2.	Σελ.	429
XX.	1.	32.	Τόμ.	2.	Σελ.	430
XH.	1.	55.	Τόμ.	2.	Σελ	14

Καὶ εἰς τὸν Ἁρμενόπουλον.

Βιβλ. 3 τίτλ. 8 κεφ. 23 καὶ βιβλ. 3 τίτλ. 20 κεφ. 21.

Οἱ τρεῖς πρῶτοι ἀναφέρονται εἰς τὰς ἐκμισθώσεις (locatio conductio).

Ἀλλ' ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν τοῦ συναλλάγματος τούτου τὴν φύσιν. Ἐν τῷ § 9 εἴπομεν ὅτι δι' ἑκάστου συναλλάγματος ἐπιβάλλεται εἰς τὸν ἕνα ἢ καὶ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς συμβαλλομένους ἐνοχὴ ἐπὶ ποιήσει ἢ δόσει· παραδείγματα δὲ μᾶς παρέχουσι τὰ συνειθέστερα συναλλάγματα· τὸ τῆς πράσεως καὶ ἀγορασίας, τὸ τῆς κοινωνίας, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀνωνύμων συναλλαγμάτων. Ἡ ἐκμίσθωσις ὅμως ἔχει τὴν ἰδιότητα ταύτην, ὅτι ὁ ἐκμισθώσας πρᾶγμα ἢ ἐργασίαν ἐπιβάλλει τῷ ἑτέρῳ τῶν συμβαλλομένων τὴν ἐπὶ δόσει τοῦ μισθοῦ συνισταμένην ἐνοχὴν μόνον καθ' ὅσον ἐχορήγησεν καθ' ὁλοκληρίαν τὴν χρῆσιν τοῦ ἐκμισθωθέντος

πράγματος ἡ τὴν ἐκμισθωθεῖσαν ἐργασίαν· ἐντεῦθεν ἔπεται, ὅτι καὶ ὁ ἐκμισθώσας πρᾶγμα ἢ ἐργασίαν δὲν εἰμπορεῖ πρὸ τῆς τελείας χορηγήσεως τῆς χρήσεως τοῦ πράγματος νὰ ζητήσῃ τὴν ὑποσχεθεῖσαν ἀντιμισθίαν (67). Μετὰ τὴν ἐξήγησιν ταύτην θέλομεν ἰδεῖ, ὅτι οἱ τρεῖς τὴν ἐκμίσθωσιν ἀφορῶντες νόμοι εἶναι καταληπτότατοι καὶ χωρὶς νὰ περιέχωσί τι ἐναντίον τοῦ παρ' ἡμῶν τεθέντος γενικοῦ κανόνος. Εἰς τὸ βιβλ. 19 τίτλ. 2. δίγεστ. 19 θέμ. 6 ἀναγινώσκομεν τὴν ἑξῆς περίπτωσιν· ὁ Α. μισθόνει οἰκίαν δι' ἓν ἔτος καὶ πληρόνει τὸ ἐνοίκιον ὁλοκλήρου τοῦ ἔτους· μετὰ ἓξ μῆνας ἡ οἰκία ἢ κρημνίζεται ἢ καίεται· ἐνταῦθα, λέγει ὁ Οὐλπιανὸς, εἶναι ὀρθοτάτη ἡ γνώμη τοῦ νομικοῦ Μελᾶ, φρονοῦντος ὅτι ὁ μισθώσας δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τὸν ἐκμισθώσαντα δυνάμει τῆς ἐκ τῆς μισθώσεως προερχομένης ἀγωγῆς (actione locati) τὸ ἐν προχρείᾳ δοθὲν ἐνοίκιον διὰ τοὺς ἓξ μῆνας. Ὀρθοτάτη ναί· ἀλλὰ τίνος ἕνεκα; Ἂν εἰς τὸν Α. ἐπεβάλλετο διὰ μόνου τοῦ συναλλάγματος ἡ ἐπὶ δόσει τοῦ ἑτέρου μισθοῦ συνισταμένη ἐνοχὴ, βεβαίως ἔπρεπε νὰ εἴπωμεν, καὶ τοῦτο συμφώνως μὲ τὴν παρ' ἡμῶν ἐκτεθεῖσαν ἀρχὴν, ὅτι, ἐπειδὴ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐνοχῆς τοῦ μὲν Α. (τὸ ἐνοίκιον) ὑφίσταται, τοῦ δὲ Β'.

---

(67) Glück Erlæuterung der Pandecten Τομ. 17 Σ. 475—477. Thibaut Pandect. 2. B. S. 63. συγκρ. καὶ τὸν Wæchter im Archiv f. d. civil. Praxis 15 B. 2. Heft. S. 203. Ἐὰν ἐπεβάλλετο εἰς τὸν μισθώσαντα, δυνάμει τοῦ συναλλάγματος ἡ ἄμεσος ἐκπλήρωσις τῆς ἐπὶ δόσει τοῦ μισθοῦ ἐνοχῆς ὡς εἰς τὸν ἐκμισθώσαντα ἡ ἐπὶ τῇ χορηγίᾳ τῆς χρήσεως, ἤθελεν εἶσθαι ἀκατανόητον, διατὶ ὁ μὲν μισθώσας νὰ ἠμποῇ νὰ ζητήσῃ αὐθὺς τὴν χρῆσιν, ὁ δὲ ἐκμισθώσας, τὸν μισθὸν, μόνον μετὰ τῆς χρήσεως τὴν χορηγίαν. Τοιουτοτρόπως μόνον δύνανται νὰ ἐξηγηθῇ ὀρθῶς καὶ τὸ βιβλ. 19 Τίτλ. 2. διγ. 30 θέμ. 4.

(ἡ τῆς οἰκίας χρῆσις) οὐχ ὑφίσταται, ὁ μὲν Α. δὲν δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν χρῆσιν, ὁ δὲ Β'. δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ ὁλοκλήρου τοῦ ἔτους τὸ ἐνοίκιον. Ἀλλὰ διὰ τὴν εἰδικὴν τοῦ συναλλάγματος τῆς ἐκμισθώσεως φύσιν, πρέπει νὰ συνάξωμεν διάφορον συμπέρασμα. Ἡ ἐπὶ δόσει τοῦ ἐνοικίου συνισταμένη ἐνοχὴ τοῦ Α., ὑφίσταται μὲν ἀλλὰ μόνον ἀναλόγως τῆς χρήσεως, τὴν ὁποίαν ἔχαμε τῆς οἰκίας τοῦ Β'. Ἀλλαμὴν ὁ Α'. μετεχειρίσθη τὴν οἰκίαν ἐπὶ ἓξ μόνον μῆνας, ἄρα ἡ ἐπὶ δόσει τοῦ ἐνοικίου τῶν λοιπῶν ἓξ μηνῶν συνισταμένη ἐνοχὴ, (ἐνοχὴ τρόπον τινα ὑπὸ αἴρεσιν ὑπάρχουσα, καὶ διὰ μόνης τῆς χρήσεως δυναμένη νὰ μεταβληθῇ εἰς ὁριστικὴν) ἐκλείπει διὰ τὴν ἔκλειψιν τῆς χρήσεως, δι' ἧς καὶ μόνης, ἡ τοιαύτη ἐνοχὴ καθίσταται ὁριστική. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο δὲν ἀντίκειται εἰς τὸν ἡμέτερον κανόνα, κατὰ τὸν ὁποῖον ἕκαστος τῶν συμβαλλομένων ὀφείλει τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐνοχῆς του μόνον καθ' ὅσον τὸ ἀντικείμενον ταύτης δὲν ἠφανίσθη κατὰ τύχην. Εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν ἡ οἰκία ἀφανίσθη· ὁ Β'. ἄρα ἀπαλλάττεται τοῦ νὰ χορηγήσῃ τὴν διὰ τοὺς λοιποὺς ἓξ μῆνας χρῆσιν της· ὁ Α. χρεωστεῖ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐνοχήν του, ἀλλὰ μόνον τὴν ἐνοχὴν, τὴν ὁριστικῶς ὑπάρχουσαν, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν ἀφορῶσαν τὸ ἐνοίκιον τῶν λοιπῶν ἓξ μηνῶν, ἥτις διὰ μόνης τῆς κατὰ τοὺς μῆνας τούτους χρήσεως τῆς οἰκίας ἤθελε κατασταθῇ ὁριστική. Ὅ,τι δὲ ἐρρέθη περὶ τῆς εἰδικῆς φύσεως τοῦ συναλλάγματος τούτου ἐξάγεται καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν νόμον, διότι ὁ Οὐλπιανὸς ἀποκαλεῖ ἐνταῦθα τὸν Α. eum qui praerogavit δηλ. ὅστις ἐν προχρείᾳ ἔδωκεν, ὅστις ἐκ προκαταβολῆς ἔδωκεν.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξηγοῦνται καὶ οἱ δύο ἄλλοι τὸ

αὐτὸ ἀφορῶντες συναλλαγμα νόμοι, τῶν ὁποίων, ταύτου ἕνεκα, παρατρέχομεν τὴν ἐξήνεγκαν. (68)

(68) Παρατηρητέον ὅμως, ὅτι εἰς τὴν ἐκμίσθωσιν τῆς ἐργασίας ἐκαστοτε μεν ἀποφάσεις ἐναντίας τῆς εἰδικῆς τοῦ συναλλάγματος τούτου φύσεως· διότι ἐν ᾧ, καθ' ὅσα εἴπαμεν, ὁ τὴν ἐργασίαν ἐκμισθώσας ἔπρεπε νὰ ἀποκτᾷ δίκαιον ἐπὶ τοῦ μισθοῦ, μόνον καθ' ὅσον ἐξεπλήρωσε τὴν ἐνοχήν του, ἤτοι τὴν χορήγησιν τῆς ἐκμισθωθείσης ἐργασίας; εὑρίσκομεν εἰς τὰ ἔκγεστα δύο νόμους (Βιβλ. 19. Τιτλ. 2. δίγ. 19. ἐδαφ. 9. διγ. 38.) λέγοντας ὅτι ὁ ἐκμισθώσας ἐργασίαν εἰμπορεῖ νὰ ἀπαιτήσῃ τὸν μισθὸν δι' ὅλον τὸν καιρὸν, δι' ὃν ἐμισθώθη, ἂν δὲν ἦτο αὐτὸς αἴτιος (si per eum non steterit) τῆς μὴ ἐκπληρώσεως τῆς ὑποσχέσεώς του, ὅπερ ἐστιν ἐὰν κατὰ τύχην ἐκωλύθη νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ὑποσχεθεῖσαν ἐργασίαν. Μὴ τολμῶν νὰ μεταχειρισθῶ φιλολογικὰς τομὰς ἐπὶ νόμων, τῶν ὁποίων τὸ κείμενον εἶναι καθ' ὅλα τὰ χειρόγραφα τὸ αὐτὸ, δὲν δύναμαι νὰ ἐξηγήσω τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην, εἰμὴ δι' εἰκασίας. Ὁ Οὐλπιανὸς εἰς τὸ Βιβλ. 19. Τίτλ. 2. δίγ. 19. ἐδαφ. 9 λέγει, ὅτι ἡ εἰρημένη ἀπόφασις πηγάζει ἐκ Διατάγματος τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀντωνίνου, ἔφτις ἀποφαίνεται μὲν, ὅτι ὁ ἐκμισθώσας ἐργασίαν ἠμπορεῖ νὰ ἀπαιτήσῃ τὸν μισθὸν, ἐὰν ἄκων δὲν ἐδυνήθη νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ὑπόσχεσιν καὶ δὲν ἔλαβε κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον μισθὸν ἀπὸ ἄλλον τινὰ διὰ τὴν ἐργασίαν του, αἰτιολογεῖ δὲ τοῦτο διὰ τῆς προτάσεως, ὅτι ἡ ἐπιείκεια ὑπαγορεύει νὰ ἐκτελεσθῇ τοῦ συναλλάγματος ἡ ὑποσχεσις, ἤγουν νὰ πληρώσῃ τὸν μισθὸν ὁ τὴν ἐργασίαν μισθώσας· ὁ λόγος ἄρα εἶναι περὶ ἐπιεικείας, ἥτις πολλάκις μακρύνεται ἀπὸ τὸ δίκαιον· καὶ τωόντι, ἂν ὑποθέσωμεν τὸν Α. ἐκμισθώσαντα ἑαυτὸν ὡς ὑπηρέτην τῷ Β., τοῦτον δὲ ὑποχρεωμένον εἰς ἀπούσιαν μακρὰν, καθ' ἣν δὲν δύναται νὰ συμπαραλάβῃ τὸν Α καὶ τέλος τὸν τελευταῖον τοῦτον μὴ εὑρίσκοντα ἄλλον κύριον, ἡ ἐπιείκεια ἀπαιτεῖ νὰ χορηγηθῇ εἰς τὸν Α ὁ μισθός του, διότι αὐτὸς μὲν δὲν εἶναι αἴτιος, ὅτι δὲν εἰμπορεῖ νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν Β., τὸ δὲ ταξείδιον τούτου ἐπιφέρει εἰς τὸν πρῶτον, ἐὰν δὲν εὕρῃ κύριον, τὴν μεγίστην βλάβην. Ὁ Paulus, σύγχρονος τοῦ Οὐλπιανοῦ, ἀναφέρει εἰς τὸ Βιβλ. 19. Τίτλ. 2 δίγες. 38 τὴν αὐτὴν ἀπόφασιν, χωρὶς νὰ σημειώνῃ πόθεν ἐπήγασεν, ἀλλὰ νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην τὴν αὐτὴν αἰτίαν, τὴν ὁποίαν καὶ εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Οὐλπιανοῦ. Σκεπτόμενοι δὲ τοιουτοτρόπως ἐννοοῦμεν τί παρεκίνησε τοὺς Ρωμαίους εἰς τὸ νὰ ἀναγωρίσωσι τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην.

Μεταβαίνομεν τέλος εἰς τὸ βιβλ. 17 τίτλ. 2 διγεστ. 58 θέμ. 1. ἐνταῦθα ὁ Οὐλπιανὸς λέγει.

Item Celsus tractat: si pecuniam contulissemus ad mercem emendam, et mea pecunia perisset, cui perierit ea? et ait: si post collationem evenit, ut pecunia periret, quod non fieret, nisi societas coita esset, utrique perire, utputa si pecunia, quum peregre portaretur ad mercem emendam, periit; si vero ante collationem, postea quam eam destinasses, tunc perierit, nihil eo nomine consequeris, inquit, quia non societati periit. Ὅπερ ἐστιν, κατὰ τὰ Βασιλικὰ XII. 1 55 Τόμ. 2 Σελ. 14.

« Εἰ δὲ χρήματα συνεισηγάγομεν ἐπὶ κοινῇ πραγματείᾳ καὶ ἀπώλοντο τὰ ἐμὰ, τῇ κοινότητοι ἀπώλοντο· εἴ γε οὐκ ἀπώλλυντο, εἰ μὴ συνέστη ἡ κοινωνία. Εἰ δὲ μετὰ τὸ ἀφορίσαι με καὶ μήπω συνεισαγαγεῖν ἀπώλοντο, μόνος ζημιοῦμαι. »

Ὁ λόγος εἶναι ἐν τῷ νόμῳ τούτῳ περὶ χρημάτων, τὰ ὁποῖα συνεισέφερον οἱ κοινωνοὶ, καὶ τὰ ὁποῖα ἀπωλέσθησαν κατὰ τύχην. Ὁ Οὐλπιανὸς, ἢ μᾶλλον ὁ παρ' αὐτοῦ ἀναφερόμενος Κέλσος, διακρίνει ἐνταῦθα δύο περιπτώσεις· ἢ τὰ χρήματα ἀπωλέσθησαν μετὰ τὴν συνειφορὰν, καὶ τότε ἀμφότεροι οἱ κοινωνοὶ στεροῦνται τὸ ἐπὶ τὰ χρήματα δίκαιόν των, διότι μετὰ τὴν συνεισφορὰν, κοινῶν γενομένων τῶν χρημάτων, ἕκαστος τῶν κοινωνῶν ἔχει ἴσον δίκαιον ἐπὶ τὰ χρήματα, τοῦ δὲ ἀντικειμένου τῶν δικαίων των ἀπωλεσθέντος ἀμφότεροι στεροῦνται καὶ τῶν δικαίων των αὐτῶν· ἢ τὰ χρήματα ἀπωλέσθησαν πρὸ τῆς συνεισφορὰς, καὶ τότε ἐζη-

μιώθη αὐτὰ μόνος ὁ κύριος καὶ μόνος αὐτὸς εἶναι ὑπόχρεως νὰ δώσῃ ἄλλ' ἀντ' αὐτῶν, διότι κατὰ τὸν γενικὸν κανόνα, διὰ τοῦ συναλλάγματος τῆς κοινωνίας ἐπεβλήθη εἰς τὸν ἐκ τύχης ἀπωλέσαντα τὰ χρήματα ἐνοχὴ ἐπὶ τῇ χορηγίᾳ τῆς προσδιορισμένης χρηματικῆς ποσότητος, εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ὁ χρεώστης γένους δὲν ἀπολυτροῦται τῆς ἐνοχῆς, ἐὰν ἀπωλεσθῇ κατὰ τύχην τὸ ἓν ἢ τὸ ἄλλο εἶδος τοῦ γένους τούτου, ἀλλὰ μένει πάντοτε ὑπόχρεως νὰ χορηγήσῃ τὸ χρεωστούμενον γένος, καὶ ἡ ἐνοχή του αὕτη δὲν παύει εἰ μὴ διὰ τῆς ἀπωλείας ὁλοκλήρου τοῦ γένους (69). Καὶ ταῦτα περὶ τοῦ νόμου τούτου. Ἀλλὰ δὲν δύναμαι τῳόντι νὰ κατανοήσω ποίαν δύναται οὗτος νὰ ἔχῃ σχέσιν πρὸς τὸν ἡμέτερον γενικὸν κανόνα, διότι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ μέρει οἱ κοινωνοὶ ἐκπληρώσαντες ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ ὑποχρέωσιν, κατέστησαν συνδεσπόται τῶν ὁποίων κατέβαλον χρημάτων, καὶ ἐπομένως, ἐπειδὴ ὁ λόγος εἶναι ἐδῶ περὶ δεσποτείας, ἐφαρμόζεται ὄχι ὁ ἡμέτερος, ἀλλ' ὁ κανὼν « τοῖς τυχηροῖς ὁ δεσπότης ὑπόκειται. » Τὸ δὲ δεύτερον ἐπίσης δὲν ἔχει τι κοινὸν πρὸς τὴν ἀρχήν μας, διότι λαλεῖ περὶ τοῦ χρεώστου γένους· εἴπομεν δὲ ἤδη (§ 4 σημ. 12) ὅτι καὶ ὁ γενικὸς ἡμῶν κανὼν ἀφορᾷ τὰς ἐνοχὰς τὰς συνισταμένας ἐπὶ χορηγίᾳ εἴδους καὶ ὄχι γένους.

§ 16.

Ἐφαρμογὴ τῆς ὀρθῆς ἀρχῆς εἰς τὸ τῆς ἐμφυτεύσεως συνάλλαγμα.

Ἐπὶ τέλους δὲν πρέπει νὰ ἀποσιωπήσω τὴν ἰδιαιτέραν τοῦ

(69) Thibaut Pandecten Τομ. 2. P. 32.

Βασιλέως Ζήνωνος ἀπόφασιν (70) περὶ τῶν συνεπειῶν τῶν τυχηρῶν ἐπὶ τὸ τῆς ἐμφυτεύσεως συνάλλαγμα. Γνωστὸν εἶναι ὅτι τὰ περὶ τῆς φύσεως τοῦ συναλλάγματος τούτου διεφιλονεικοῦντο μεταξὺ τῶν νομοδιδασκάλων πρὸ τοῦ Ζήνωνος, ἐξ ὧν ἄλλοι μὲν ἐταύτιζον τοῦτο μὲ τὸ τῆς πράσεως, τινὲς δὲ μὲ τὸ τῆς ἐκμισθώσεως συνάλλαγμα. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος διάταγμα τοῦ Ζήνωνος διέλυσε τὴν ἀμφιβολίαν ταύτην, ἀναγνωρίσαν τὴν ἐμφύτευσιν ὡς ἰδιαίτερον συνάλλαγμα καὶ διέλαβε καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ τυχηρὰ, ὅτι ἐπὶ τοῦ συναλλάγματος τούτου ὁ κίνδυνος τῆς ἀπωλείας τοῦ πράγματος ὁρᾷ τὸν δεσπότην, δηλ., τοῦ κτήματος ἀπωλεσθέντος, δὲν δύναται πλέον οὗτος νὰ ἀπαιτῇ τὸν κανόνα (ἤτοι τὴν ἐτησίαν διὰ τὸ τῆς ἐμφυτεύσεως δίκαιον πληρωμήν). ἀλλὰ, χειροτερεύσαντος μόνον τοῦ κτήματος κατὰ τύχην, ὑποφέρει τὸν κίνδυνον ὁ ἐμφυτευτὴς, ὅστις δηλ. εἶναι ὑπόχρεως νὰ παρέχῃ καὶ μετὰ τὴν χειροτέρευσιν τοῦ πράγματος ὁλόκληρον τὸν διομολογηθέντα κανόνα· ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὁ Βασιλεὺς ἐφήρμοσεν εἰς τὸ ἐμφυτευτικὸν συνάλλαγμα (71) τὸν γενικὸν κανόνα, ὃν τρόπον οἱ πρὸ αὐτοῦ Νομικοὶ ἐφήρμοσαν αὐτὸν εἰς τὸ τῆς ἐκμισθώσεως συνάλλαγμα.

---

(70) Βιβλ 4. Τίτλ. 66. διάταξ. 1. καὶ Βασιλ. XXII. 2. 1. Τόμ. 2. Σ. 491.

(71) Ἴδε καὶ ὅσα λέγει περὶ τῆς διατάξεως ταύτης τοῦ Ζήνωνος, ὁ Wæchter, im Archiv für civilist. Praxis. Τόμ. 15. Τετρ. 2. Σελ. 205. 206.

ΤΕΛΟΣ.